หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหา

ในการศึกษาเจตนาและพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รูปแบบใดระหว่างรูปแบบของฟิชไบน์กับรูปแบบของทรัยแอนดิสจะสามารถทำนายตัวแปรทั้งสองได้สูงกว่ากัน และเจตคติทางการเมืองกับความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยระหว่างครูกับผู้นำท้องถิ่นเป็นอย่างไร

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาสู่ระบอบประชาธิปไตย เมื่อ พ.ศ.2475 ประเทศไทยได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจนถึงวันที่ 18 เมษายน 2526 รวม 15 ครั้ง (สัมฤทธิ์ มีวงศ์อุไทย, บรรณาธิการ 2527 : 34) เมื่อนับรวมถึงการเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 27 กรกฎาคม 2529 เป็น 16 ครั้ง การเลือกตั้งแต่ละครั้งถือว่ามีความสำคัญยิ่งต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เพราะเป็นการได้มาซึ่งผู้แทนที่เป็นตัวแทนของประชาชนชาวไทยและเป็นการใช้สิทธิ์ใช้เสียงแทนตนในการกำหนดระเบียบบริหารประเทศ

จากความสำคัญของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าว จึงมีผู้สนใจการทำนายการเลือกตั้งกันมากขึ้นในระยะ 10 ปีมานี้ ทั้งนี้นอกจากจะทำให้ทราบผลการเลือกตั้งล่วงหน้าได้แล้ว ยังทำให้ทราบเจตคติและความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมือง ตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีต่อการตัดสินใจในการเลือกผู้ที่จะมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย และในทางกลับกันการทราบเจตคติและความคิดเห็นดังกล่าวของประชาชนก็ทำให้สามารถทำนายผลการเลือกตั้งได้เช่นกัน (มติชน, 9, 31 กรกฎาคม 2529 : 3)

กลุ่มที่ได้สำรวจการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการกลุ่มแรกคือ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ซึ่งได้สำรวจประชามติเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตกรุงเทพมหานคร ปี

พ.ศ.2519 โดยสำรวจประชามติ 2 ครั้ง ครั้งแรก 21-22 กุมภาพันธ์ 2519 และครั้งที่ 2 13-14 มีนาคม 2519 โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 2,128 คน ปรากฏผลว่าพรรคที่มีผู้แสดงความประสงค์จะเลือกมากที่สุดคือ

พรรคประชาธิปัตย์ ร้อยละ 29.3 (ผลการเลือกตั้งจริง ร้อยละ 40.86)

พรรคพลังใหม่ ร้อยละ 12.1 (ผลการเลือกตั้งจริง ร้อยละ 1.07)

พรรคกิจสังคม ร้อยละ 10.9 (ผลการเลือกตั้งจริง ร้อยละ 16.13)

พรรคชาติไทย ร้อยละ 3.6 (ผลการเลือกตั้งจริง ร้อยละ 20.07)

โดยมีผู้ยังไม่ตัดสินใจเลือกร้อยละ 31.63

และในการพิจารณาเลือกผู้แทน ฯ นั้น มีหลักเกณฑ์ดังนี้คือ

พิจารณานโยบายของพรรค ร้อยละ 29.5

พิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัครประกอบนโยบายพรรค ร้อยละ 14.6

พิจารณาคุณสมบัติหัวหน้าพรรค ร้อยละ 13.8

พิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัครในเขต ร้อยละ 8.1

พิจารณาคุณสมบัติของหัวหน้าพรรคและผู้สมัครในเขต ร้อยละ 5.2

(สยามรัฐ, 26, 27 มีนาคม 2519 : 5)

วันที่ 11 เมษายน 2526 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ภายใต้การนำของ ดร.นิกร วัฒนพนม คณะบริหารธุรกิจ ได้สำรวจการเลือกตั้งในกรุงเทพมหานครอีกครั้งหนึ่ง โดยสำรวจก่อนวันเลือกตั้งจริง 1 สัปดาห์ ใช้กลุ่มตัวอย่างจากอาชีพต่าง ๆ 10 กลุ่ม ทั่วกรุงเทพมหานคร จำนวน 740 คน พบว่าโดยส่วนรวมแล้วประชาชนต้องการเลือกพรรคต่าง ๆ ดังนี้

พรรคประชากรไทย ร้อยละ 36 (ผลการเลือกตั้งจริง ร้อยละ 71)

พรรคกิจสังคม ร้อยละ 33 (ผลการเลือกตั้งจริง ร้อยละ 11)

พรรคประชาธิปัตย์ ร้อยละ 22 (ผลการเลือกตั้งจริง ร้อยละ 15)

แต่ถ้าแยกตามกลุ่มอาชีพแล้วจะพบว่าประชาชนบางกลุ่มอาชีพจะนิยมเลือกพรรคบางพรรคต่างกันคือ กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่ กรรมกรลูกจ้าง ทหาร ตำรวจ และพนักงาน

รัฐวิสาหกิจ นิยมเลือกพรรคประชากรไทยเป็นอันดับ 1 ในขณะที่กลุ่มข้าราชการพลเรือน เสมียน พนักงานธนาคาร พนักงานบริษัท กลุ่มร้านค้าขาย แม่บ้าน อาจารย์ นักศึกษา นิยมเลือกพรรคกิจสังคมเป็นอันดับ 1(สยามรัฐ 33, 14 เมษายน 2526 : 1, 16)

วันที่ 14-15 ธันวาคม 2528 ดร.นิยม ปุราคำ เลขาธิการสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้สำรวจเจตคติของชาวกรุงเทพมหานคร เขตเลือกตั้งที่ 1 ในการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 1 โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 4,200 คน สำรวจก่อนการเลือกตั้ง 11 วัน ผลที่ได้ทำให้ทราบว่า

กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับชื่อเสียงและนโยบายพรรคถึงร้อยละ 43.9
ให้ความสำคัญกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง (ทั้ง 2 คน) ร้อยละ 29.5
ให้ความสำคัญกับหัวหน้าพรรค ร้อยละ 16.0
และเลือกโดยไม่มีหลักเกณฑ์ ร้อยละ 10.6
(มติชน 8, 19 ธันวาคม 2528 : 16)

การเลือกตั้งในวันที่ 27 กรกฎาคม 2529 สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับหนังสือพิมพ์มติชน และช่อง 9 อสมท. ได้ทำวิจัยเพื่อทำนายผลการเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 14-16 กรกฎาคม 2529 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 810 คน จากประชาชนในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ทำการสำรวจจาก 5 เขตการเลือกตั้ง คือเขต 1, 2, 7, 8 และ 12 ผลการวิจัยพบว่าพรรคที่คาดว่าจะได้รับการเลือกมีดังนี้

พรรคประชาธิปัตย์	ร้อยละ 51.3	(ผลการเลือกตั้งจริง ร้อยละ 44)
พรรคประชากรไทย	ร้อยละ 16.3	(ผลการเลือกตั้งจริง ร้อยละ 44)
พรรคกิจสังคม	ร้อยละ 13.6	(ผลการเลือกตั้งจริง ร้อยละ 6)
พรรคชาติไทย	ร้อยละ 12.3	(ผลการเลือกตั้งจริง ร้อยละ 3)
พรรคก้าวหน้า	ร้อยละ 1.3	(ผลการเลือกตั้งจริง ร้อยละ 0)
พรรคราษฎร	ร้อยละ 0.3	(ผลการเลือกตั้งจริง ร้อยละ 0)
พรรคอื่น ๆ	ร้อยละ 4.9	(ผลการเลือกตั้งจริง ร้อยละ 3)

พบว่ากลุ่มตัวอย่างใช้เกณฑ์ตัดสินใจในการออกเสียงเลือกผู้สมัคร โดยพิจารณานโยบายของพรรค ร้อยละ 48.7 พิจารณาความเหมาะสมของผู้สมัคร ร้อยละ 37.1 พิจารณานโยบายของพรรคและความเหมาะสมของผู้สมัคร ร้อยละ 5.9 พิจารณาผลงานของพรรค ร้อยละ 1.4 จากคำแนะนำของผู้ใกล้ชิด ร้อยละ 1.3 ถ้ามีเงินหรือของมาแจก ร้อยละ 1.1 อื่น ๆ ร้อยละ 4.5 (สถาบันวิจัยสังคม, ม.ป.ป.)

เมื่อแยกตามเพศไม่พบความแตกต่างในระหว่างสัดส่วนร้อยละของเกณฑ์การตัดสินใจระหว่างเพศชายและหญิง แต่เมื่อพิจารณาตามอายุของผู้ตอบพบว่าในกลุ่มอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปสนใจที่จะเลือกตัวบุคคลมากกว่าพรรค เมื่อแยกตามกลุ่มอาชีพพบว่ากลุ่มค้าขาย-รับจ้างบริการให้ความสำคัญกับตัวบุคคลมากกว่าพรรค กลุ่มอาชีพที่ให้ความสำคัญต่อพรรคมากกว่าตัวบุคคลในสัดส่วนร้อยละที่สูงที่สุดคือกลุ่มนักศึกษา ครู อาจารย์

จากข้อมูลการสำรวจประชามติหรือเจตคติต่อการเลือกตั้งดังกล่าวที่ผ่านมา ทำให้ทราบถึงเหตุผลของการเลือกของบุคคลอย่างคร่าว ๆ เช่นชอบที่จะเลือกตัวบุคคลมากกว่าเลือกพรรค หรือชอบที่จะเลือกพรรคมากกว่าตัวบุคคล หรือชอบที่จะเลือกพรรคใดมากกว่า เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นการศึกษาโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ แสดงผลเท่านั้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความเชื่อ กลุ่มอ้างอิงทางสังคม เจตคติ และเจตนาเชิงพฤติกรรมต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยวัดตัวแปรต่าง ๆ ในรูปแบบของฟิชไบน์ ซึ่งเสนอในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (A Theory of Reasoned Action) และในรูปแบบของทริยแอนดิส ซึ่งเสนอในรูปแบบพฤติกรรมระหว่างบุคคล (A Model of Interpersonal Behavior) ทั้ง 2 รูปแบบล้วนสนใจตัวแปรทางสังคมที่มีต่อบุคคล โดยเฉพาะรูปแบบของทริยแอนดิสที่สนใจตัวแปรทางสังคมมากเป็นพิเศษ (Triandis 1980 : 197-199) ประกอบทั้งมีงานวิจัยจำนวนมากพบว่ารูปแบบทั้ง 2 สามารถทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมและพฤติกรรมได้ดี (ธีระพร อุวรรณโณ 2528 : 133-160)

เหตุที่ทั้ง 2 รูปแบบต่างได้รับความนิยมในการวิจัยเพื่อศึกษาพฤติกรรมต่าง ๆ ตลอดจนมีการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการทำนายพฤติกรรมของ 2 รูปแบบนี้ เช่น

Jaccard & Davidson 1975; Davidson, Jaccard, Triandis, Morales & Diaz- Querrero 1975; Brinberg 1980, 1979; Brinberg and Durand 1983; Wittenbraker, Gibbs, and Kahle 1983 สำหรับงานวิจัยในประเทศไทยยังไม่มีรายงานเท่าที่ศึกษาที่ใช้รูปแบบของทรัยแอนดิสโดยตรง หรือมีการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถของรูปแบบทั้ง 2 ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเปรียบเทียบโดยใช้กรณีการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดขอนแก่น ในวันที่ 28 ธันวาคม 2529 เป็นประเด็นศึกษา

จากการสำรวจประชามติหรือเจตคติต่อการเลือกตั้งที่ผ่านมาทั้งงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่ใช้รูปแบบของฟิชไบน์หรือแบบอื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างส่วนมากนิยมใช้ในเขตเมืองยังไม่มีการใช้กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ชนบทโดยตรงจำเพาะ ในการเลือกตั้งซ่อมครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำท้องถิ่นได้แก่ครู กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำกลุ่มกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่นเพราะบุคคลเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนในชุมชนของตนในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ประกอบทั้งบุคคลเหล่านี้โดยเฉพาะครู กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นบุคคลากรในองค์กรต่าง ๆ ของรัฐ ที่มีบทบาทผลักดันในทางที่เสริมหรือขัดขวางนโยบายของรัฐบาลได้ โดยเฉพาะครูซึ่งมีหน้าที่และบทบาทสำคัญในการอบรมและปลูกฝังความคิดจิตสำนึก และพฤติกรรมประชาธิปไตยให้แก่นักเรียน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจเจตคติ ความเชื่อองค์ประกอบทางสังคมและพฤติกรรมที่มีต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของครูและผู้นำชุมชนเหล่านี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<u>ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย</u>

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (A Theory of Reasoned Action) ของฟิชไบน์และไอเซน (Fishbein & Ajzen 1975; Ajzen & Fishbein 1980) ซึ่งได้พัฒนาทฤษฎีนี้มาเป็นเวลากว่า 10 ปี และเสนอทฤษฎีเต็มรูปแบบเมื่อปี ค.ศ. 1980 กับรูปแบบพฤติกรรมระหว่างบุคคล (A Model of Interpersonal Behavior) ของทรัยแอนดิส (Triandis 1971; 1977; 1980) ซึ่งได้เสนอรูปแบบครั้งล่าสุดในปี ค.ศ.1980 เช่นกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ทฤษฎีการกระทำด้วย เหตุผล

ทฤษฎีการกระทำด้วย เหตุผลสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ (ธีระพร อุวรรณโณ 2528 : 144-157)

ข้อสมมติ (Assumption) มนุษย์เป็นผู้มี เหตุผลและใช้ข้อมูลที่ตนมีอย่าง เป็นระบบ มนุษย์พิจารณาผลที่อาจ เกิดจากการกระทำของตนก่อนตัดสิน ใจลงมือทำหรือไม่ทำพฤติกรรม

ใจความของทฤษฎี

1. พฤติกรรมส่วนมากอยู่ภายใต้การควบคุมของ เจตนาของบุคคล เจตนา เชิงพฤติกรรม (Behavioral Intentionหรือ I) ของบุคคลจึง เป็นตัวกำหนดที่ใกล้ชิดกับการกระทำ

2. เจตนา เชิงพฤติกรรมขึ้นอยู่กับตัวกำหนด 2 ตัว คือ

2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการประ เมินทางบวก-ลบของบุคคลต่อการกระทำ เรียกว่า เจตคติ เชิงพฤติกรรม (A_B)

A_B ขึ้นอยู่กับความ เชื่อ เกี่ยวกับผลของการกระทำ (Behavioral Beliefs หรือ b) และการประ เมินผลการกระทำ (Evaluation of Consequences หรือ e) เขียน เป็นสมการได้ว่า

$$A_B = f\left[\sum_{i=1}^{n} b_i e_i\right] \quad \text{_____(1)}$$

2.2 ปัจจัยทางสังคม เป็นการประมาณของบุคคลว่าตนจะมีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm หรือ SN) เพียงใด กลุ่มอ้างอิงหมายถึงบุคคลใกล้ชิดมีความสำคัญต่อบุคคลผู้นั้น

SN ขึ้นอยู่กับความ เชื่อ เกี่ยวกับทรรศนะของกลุ่มอ้างอิงต่อการกระทำของตน (Normative Belief หรือ NB) ซึ่งหมายถึงความ เชื่อที่ว่าบุคคลแต่ละคนที่อยู่ในกลุ่มอ้างอิงประสงค์ให้ตนทำหรือไม่ทำพฤติกรรมนั้น เพียงใด และ SN ยังขึ้นอยู่กับแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Motivation to Complyหรือ MC) เขียน เป็นสมการได้ว่า

$$SN = f\left[\sum_{i=1}^{m} NB_i\, MC_i\right] \qquad \text{_____(2)}$$

3. จากข้อ 1 และ 2 สามารถเขียนเป็นสมการทำนายได้ว่า

$$B \sim I = f\left[W_1 \cdot A_B + W_2 \cdot SN\right] \qquad \text{_____(3)}$$

เมื่อ W_1 และ W_2 เป็นน้ำหนักที่จะได้จากการคำนวณสมการถดถอยพหุคูณ

4. ความสำคัญของเจตคติต่อพฤติกรรมและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ส่วนหนึ่งขึ้นกับเจตคติเชิงพฤติกรรมหรือพฤติกรรมเอง นั่นคือพฤติกรรมบางพฤติกรรมอาจถูกกำหนดโดยเจตคติต่อพฤติกรรมมากกว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ส่วนบางพฤติกรรมอาจได้รับอิทธิพลจากการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมากกว่าเจตคติต่อพฤติกรรม แต่บางพฤติกรรมอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทั้งสองไล่เลี่ยกัน ความสำคัญของปัจจัยทั้งสองอาจแตกต่างกันจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง

5. ตัวแปรภายนอก (External Variables) เช่นตัวแปรชีวสังคม เจตคติต่อเป้าหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้น ๆ หรือบุคลิกภาพจะมีอิทธิพลก็ต่อเมื่อตัวแปรนั้น ๆ มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อพฤติกรรม มีอิทธิพลต่อการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง หรือมีอิทธิพลต่อน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรทั้งสองนี้ต่อเจตนาเชิงพฤติกรรม

6. การกำหนดพฤติกรรมที่จะศึกษาจำเป็นต้องกำหนดโดยคำนึงถึง

6.1 <u>การกระทำ</u> (Action) จะต้องกำหนดว่าเป็นการกระทำอย่างเดียว (Single Act) เช่นการให้ลูกกินอาหาร การสูบบุหรี่ เป็นต้น หรือเป็นกลุ่มการกระทำ (Behavior Categories) เช่น การออกกำลังกาย ซึ่งอาจประกอบด้วยการกระทำย่อย ๆ หลายการกระทำ เป็นต้นว่า การวิ่ง การกระโดดเชือก หรือการเล่นฟุตบอล

6.2 <u>เป้าหมาย</u> (Target) หมายถึงเป้าหมายของการกระทำ เช่นการให้ลูกกินอาหารข้างต้น อาจกำหนดเป้าหมายให้เป็นนมแม่

6.3 <u>เวลา</u> (Time) หมายถึงเวลาที่พฤติกรรมที่เราสนใจศึกษาจะเกิดขึ้น เช่น การกินนมแม่ตอนค่ำ

6.4 บริบท (Context) หมายถึงสถานการณ์ที่พฤติกรรมที่เราสนใจศึกษาจะเกิดขึ้น เช่น กินนมแม่ที่บ้าน

การกำหนดพฤติกรรมที่จะศึกษานี้ สามารถกำหนดให้มีความจำเพาะได้ตามที่เราสนใจจะศึกษา เมื่อกำหนดพฤติกรรมได้แล้วการวัดเจตคติต่อพฤติกรรมก็จะต้องวัดให้สอดคล้องกับพฤติกรรม เช่น เจตคติต่อการให้ลูกกินนมแม่ที่บ้านตอนค่ำ ส่วนพฤติกรรมจำเป็นต้องวัดให้สอดคล้องกับพฤติกรรมที่กำหนดขึ้น

ข้อจำกัดของทฤษฎี (ธีระพร อุวรรณโณ ม.ป.ป. : 2)

1. อาจมีพฤติกรรมบางพฤติกรรมที่ทฤษฎีอธิบายไม่ได้ เช่นการระบายอารมณ์ทันทีทันใด หรือพฤติกรรมในการทำงานที่คนมีทักษะอยู่แล้ว เช่นการขับรถ การเปิดหน้าหนังสือ

2. อาจมีบางคนที่ทฤษฎีอธิบายไม่ได้ เช่นคนที่มีการตัดสินใจโดยกระบวนการที่แตกต่างไปจากแนวทฤษฎีนี้ หรือคนที่แสดงพฤติกรรมโดยไม่ได้คิดไตร่ตรองเลย

3. การวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงอาจจะยังเป็นวิธีที่ไม่ดีที่สุด

4. อาจมีองค์ประกอบอย่างอื่นที่มีความสำคัญอีก แต่ปัจจุบันยังไม่มีหลักฐานเพียงพอ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

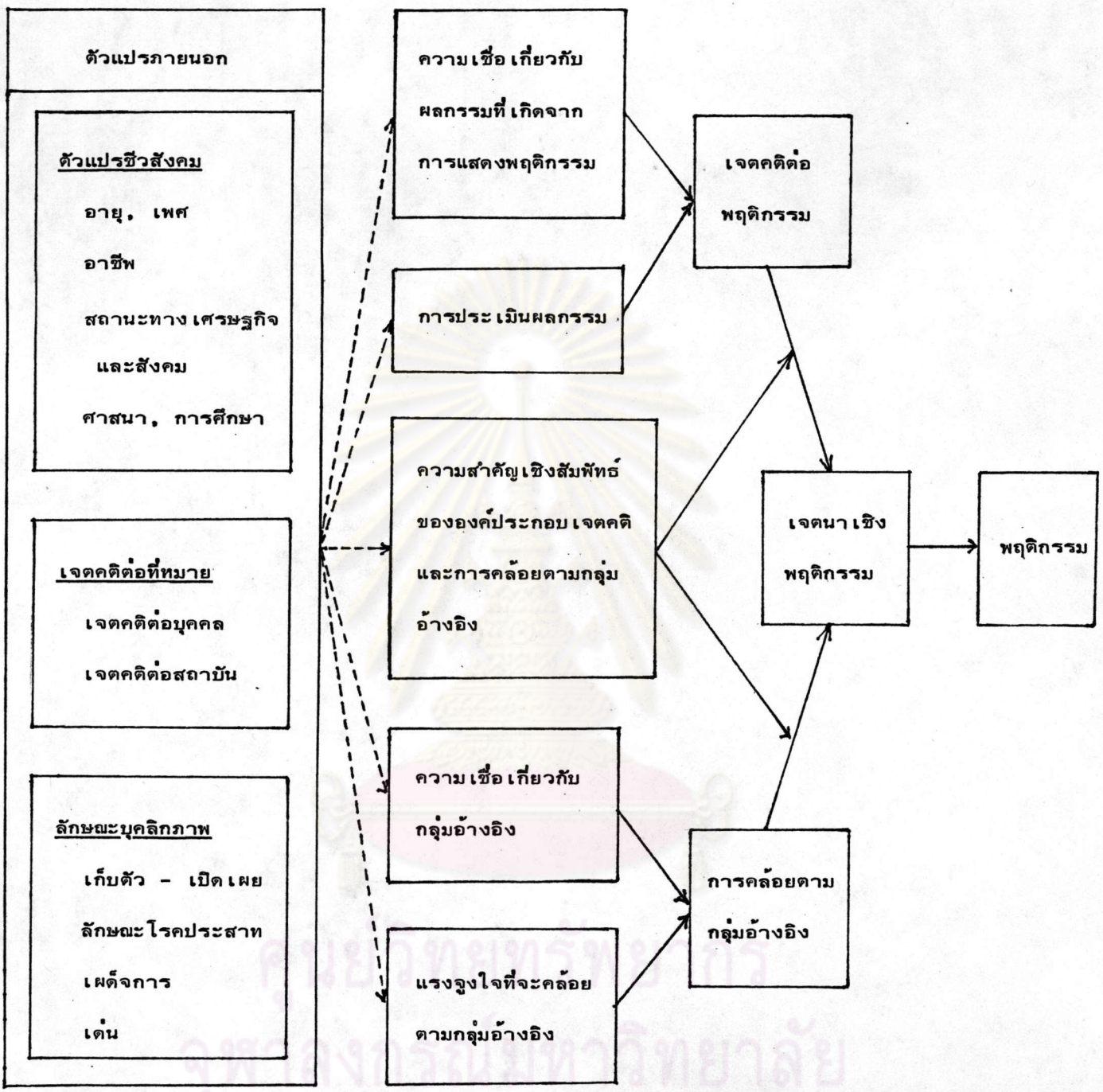

- - - - - - → แสดงความเป็นไปได้ของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายนอกกับตัวแปรต่าง ๆ ในทฤษฎี

——————→ แสดงความสัมพันธ์โดยตรงเชื่อมโยงระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในทฤษฎี

แผนภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Ajzen and Fishbein 1980 : 84)

ต่อไปนี้จะกล่าวถึงรายละเอียดของตัวแปรแต่ละตัวตามทฤษฎี

1. <u>พฤติกรรม</u> (Behavior) การที่จะเข้าใจถึงพฤติกรรมได้จะต้องทำความเข้าใจสิ่งเหล่านี้ (Ajzen and Fishbein 1980 : 29-39)

1.1 <u>พฤติกรรมและผล</u> (Behaviors versus Outcomes) ผลกับพฤติกรรมต่างกัน เพราะผลอาจจะเกิดจากปัจจัยอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากพฤติกรรม และพฤติกรรมหลาย ๆ พฤติกรรมที่ต่างกัน อาจจะนำมาซึ่งผลเดียวกัน เช่น การที่ทำคะแนนสอบได้ดีอาจจะมาจากพฤติกรรมต่าง ๆ กัน เช่น ตั้งใจเรียน อ่านหนังสือมาก จำเนื้อหาได้มาก หรือลอกคำตอบจากคนอื่นเวลาสอบ ดังนั้นในการศึกษาเราจะต้องกำหนดให้แน่ชัดว่าเราจะศึกษาพฤติกรรมหรือผล

1.2 <u>การกระทำเดี่ยวและประเภทพฤติกรรม</u> (Single Action versus Behavioral Categories) เราไม่สามารถที่จะสังเกตประเภทพฤติกรรมได้โดยตรง เพราะว่าประเภทพฤติกรรมหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยการกระทำเฉพาะหลายการกระทำ เช่น เราไม่สามารถที่จะสังเกต "ความก้าวร้าว" ได้ แต่เราสามารถสังเกตการกระทำเฉพาะหรือการกระทำเดี่ยว ซึ่งเรานิยามว่าเป็นความก้าวร้าวหรือไม่ก้าวร้าวได้

1.2.1 <u>การกระทำเดี่ยว</u> (Single Action) การกระทำเดี่ยวเป็นพฤติกรรมเฉพาะที่บุคคลกระทำ เราสามารถวัดการกระทำเดี่ยวได้แต่ต้องให้คำนิยามที่ชัดเจนเพียงพอเพื่อที่เราจะได้กำหนดอย่างถูกต้องว่าการกระทำนั้นถูกต้องหรือไม่ การกระทำบางอย่างสังเกตได้ยาก เช่นการอ่านคำเตือนเกี่ยวกับสุขภาพบนซองบุหรี่ ดังนั้นปัญหาก็คือต้องนิยามการกระทำให้ชัดเจนเพื่อให้เกิดความตรงกันในการสังเกตของผู้สังเกต โดยประเมินจากดรรชนีความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต

1.2.2 <u>ประเภทพฤติกรรม</u> (Behavioral Categories) ประเภทพฤติกรรมเป็นกลุ่มของการกระทำ เราไม่สามารถที่จะสังเกตประเภทพฤติกรรมได้โดยตรง ต้องอนุมานจากการกระทำเดี่ยว ปัญหาของการวัดประเภทพฤติกรรมหรือการจะต้องใช้การกระทำเดี่ยวจำนวนเท่าใดจึงจะพอเพียง ดังนั้นจึงจำเป็นจะต้องกำหนดการกระทำเดี่ยวที่สัมพันธ์กับประเภทพฤติกรรมนั้น ๆ ให้มากที่สุด และการกระทำเดี่ยวจะต้องสังเกตได้โดยตรงและมีความ

เชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต และทำการสังเกตการกระทำแต่ละการกระทำแล้วนำมาให้คะแนน คะแนนรวมที่ได้เป็นตรรชนีในการวัดปริมาณของประเภทพฤติกรรม

1.3 <u>ความจำเพาะของพฤติกรรม</u> การวัดพฤติกรรมไม่ว่าจะเป็นการกระทำเดี่ยวหรือประเภทพฤติกรรมจะมีความแม่นตรงมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความจำเพาะของพฤติกรรมและความจำเพาะของพฤติกรรมขึ้นอยู่กับ

1.3.1 การกระทำ (Action)

1.3.2 เป้าหมาย (Target)

1.3.3 บริบท (Context)

1.3.4 เวลา (Time)

(รายละเอียดได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น หัวข้อ 6.1-6.4)

ถ้าความจำเพาะ ของพฤติกรรมมีมาก การวัดพฤติกรรมก็จะมีความแม่นตรงมากขึ้น เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีในสมัยหน้า (Ajzen and Fishbein 1980 : 261)

การกระทำ คือ การลงคะแนนเสียง

เป้าหมาย คือ การเลือกตั้งประธานาธิบดี

เวลา คือ การเลือกตั้งสมัยหน้า

บางครั้งเราอาจจะสนใจการกระทำหนึ่งในเป้าหมายหนึ่ง แต่เราอาจจะสนใจบริบทและเวลาไม่มากนัก ดังนั้นเราจะต้องพิจารณาในทุก ๆ บริบทและสังเกตตลอดเวลาที่พฤติกรรมอาจจะเกิดขึ้น

1.4 <u>ระดับการวัดพฤติกรรม</u> การสังเกตหรือการวัดการกระทำเดี่ยวอาจจะทำได้หลายวิธีต่าง ๆ กันดังนี้

1.4.1 วิธีให้บุคคลมีทางเลือก 2 ทาง คือกระทำพฤติกรรมหรือไม่กระทำพฤติกรรม เช่น เขาไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีครั้งที่ผ่านมาหรือไม่

1.4.2 วิธีให้บุคคลมีทางเลือกมากกว่า 2 ทางที่เขาสามารถเลือกได้ เช่น เขาเดินทางไปทำงานด้วยยานพาหนะใด

_____ รถยนต์ส่วนตัว _____ โดยสารรถของผู้อื่น

_____ รถประจำทาง _____ แท็กซี่

_____ รถจักรยานยนต์ _____ รถจักรยาน

_____ เดิน

ทางเลือกเหล่านี้อาจจะมองว่าเป็นกลุ่มของการกระทำเดี่ยวที่จะกระทำหรือไม่กระทำ

1.4.3 วิธีวัดหรือสังเกตปริมาณของการกระทำที่เกิดขึ้น เช่นสนใจว่าเขาลงคะแนนเลือกผู้สมัครสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์กี่คน ซึ่งจะต้องมีจำนวนผู้สมัครสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ทั้งหมดให้เลือก

_____ เลือก 1 คน

_____ เลือก 2 คน

_____ เลือก 3 คน

_____ ไม่เลือกเลย

1.4.4 วิธีสังเกตพฤติกรรมที่ทำซ้ำ ๆ กัน ซึ่งมีวิธีการวัด 2 วิธีคือ

ก) ความถี่สัมบูรณ์ (The Absolute Frequency) คือวัดจำนวนครั้งที่บุคคลกระทำพฤติกรรม

ข) ความถี่สัมพันธ์ (The Relative Frequency) คือหาสัดส่วนหรือจำนวนเปอร์เซ็นต์ที่เขากระทำพฤติกรรมนั้น เช่น

<u>ตัวอย่างการวัดความถี่สัมบูรณ์</u>

บุคคลโดยสารรถประจำทางไปทำงาน

_____ ไม่ได้โดยสารเลยในเดือนมีนาคม

_____ 1-5 วันในเดือนมีนาคม

_____ 6-10 วันในเดือนมีนาคม

_____ 11-15 วันในเดือนมีนาคม

_____ 16-20 วันในเดือนมีนาคม

_____ 21-25 วันในเดือนมีนาคม

ตัวอย่างการวัดความถี่สัมพัทธ์

เมื่อซื้อเบียร์บุคคลจะซื้อ Schlitz-beer

_____ ไม่เคย _____ 1 ใน 6 ครั้ง

_____ 2 ใน 6 ครั้ง _____ 3 ใน 6 ครั้ง

_____ 4 ใน 6 ครั้ง _____ 5 ใน 6 ครั้ง

_____ 6 ใน 6 ครั้ง

ดังนั้น เมื่อต้องการทราบว่าบุคคลกระทำพฤติกรรมบ่อย เพียงใด ต้องวัดความถี่สัมบูรณ์ เมื่อต้องการทราบถึงสัดส่วนของจำนวนครั้งที่เกิดพฤติกรรมต้องวัดความถี่สัมพัทธ์

การใช้การสังเกตซ้ำโดยสังเกตการกระทำเดี่ยวที่เป็นการกระทำเดิม สามารถสังเกตได้ทั้งในเงื่อนไขที่มีสภาพเหมือนกันหรือสภาพต่างกัน (Fishbein and Ajzen 1974 : 60)

ทางเลือกจากตัวอย่างข้างต้นอาจจะคิดเป็นการกระทำเดี่ยวที่บุคคลกระทำหรือไม่กระทำก็ได้

1.5 <u>พฤติกรรมจากคำรายงานของตนเอง</u> พฤติกรรมบางอย่างไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง จึงต้องใช้วิธีรายงานด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าผลที่ได้จากการรายงานด้วยตนเองจะมีความแม่นตรงน้อยกว่าการสังเกตพฤติกรรมโดยตรง แต่ก็ได้รับการยอมรับในการนำมาใช้ ถ้าหากว่าพฤติกรรมนั้นไม่สามารถที่จะสังเกตได้ วิธีการวัดด้วยการรายงานด้วยตนเองของประเภทพฤติกรรมจำเป็นจะต้องบอกกลุ่มของพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับประเภทพฤติกรรมนั้น แล้วให้เขาตอบว่ากระทำพฤติกรรมนั้นหรือไม่ วิธีการรายงานด้วยตนเองเป็นวิธีวัดที่เป็นประโยชน์ถ้าเราสนใจการรับรู้ตนเองของบุคคล และวิธีนี้เป็นวิธีที่ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

2. <u>เจตนา</u> (Intention) (Ajzen and Fishbein 1980 : 41-52)

จากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล เจตนาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมแต่ไม่ได้หมายความว่าการวัดเจตนาจะเป็นการเพียงพอที่จะทำนายพฤติกรรมเสมอไป ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อความหนักแน่นในการสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างเจตนากับพฤติกรรม องค์ประกอบ

เหล่านี้คือความสอดคล้องระหว่าง เจตนาและพฤติกรรม และความคงอยู่ของ เจตนา และถ้าการวัด เจตนามีลักษณะ เป็นนามธรรมหรือมีลักษณะทั่วไปมาก เท่าใดก็จะยิ่งมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมต่ำมาก เท่านั้น (Ajzen and Fishbein 1973 : 43)

2.1 <u>ความสอดคล้องระหว่าง เจตนากับพฤติกรรม</u> ในการใช้เจตนาทำนายพฤติกรรมนั้นถ้าต้องการให้มีความแม่นตรงมากขึ้น จำเป็นจะต้องวัดเจตนาและพฤติกรรมให้สอดคล้องกันในความจำเพาะทั้ง 4 คือ การกระทำ เป้าหมาย บริบท และเวลา

2.1.1 ความสอดคล้องกับการกระทำเดี่ยว เจตนาของบุคคลที่มีต่อการกระทำเดี่ยวอาจจะวัดโดยถามว่า เขา เจตนาที่จะทำหรือไม่ทำพฤติกรรมนั้น หรือวัดความน่าจะ เป็นของบุคคลว่าจะกระทำพฤติกรรมนั้น ซึ่งเรียกว่าการวัด เจตนา เชิงพฤติกรรม (Behavioral Intention) เช่น

ฉันตั้งใจจะไปลงคะแนน เสียง เลือกตั้งสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์สมัยหน้า

เป็นไปได้	:	:	:	:	:	:	: เป็นไปไม่ได้
	มากที่สุด	มาก	น้อย	ไม่ใช่ทั้ง 2 อย่าง	น้อย	มาก	มากที่สุด

หรือ

โอกาสที่ฉันจะลงคะแนน เสียง เลือกสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์สมัยหน้าประมาณ_____%

2.1.2 ความสอดคล้องกับพฤติกรรมที่มีหลายทาง เลือก การวัด เจตนาที่มีต่อพฤติกรรมที่มีหลายทาง เลือก เป็นการวัดจำนวนทาง เลือกของพฤติกรรมที่บุคคลกระทำ ซึ่งอาจจะ เป็นพฤติกรรมที่ต่างกันหรือพฤติกรรม เดียวกันแต่ปริมาณต่างกัน เช่นจำนวนผู้สมัครรับ เลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์ โดยกรณีของการกระทำ เดี่ยว คาดว่า เจตนาจะทำนายการ เลือกได้ถ้ามีความสอดคล้องกันระหว่างการวัด 2 ครั้ง การวัด เจตนาต่อพฤติกรรมที่มีหลายทาง เลือกนี้มีวิธีวัด 2 วิธีคือ

ก) <u>คำถามปลายเปิด</u> โดยมีตัวเลือกให้ เช่น

ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีในปี 1976

_____ฉันตั้งใจจะออกเสียงให้เจอรัลด์ ฟอร์ด

_____ฉันตั้งใจจะออกเสียงให้ จิมมี่ คาร์เตอร์

_____ฉันตั้งใจจะออกเสียงให้ผู้สมัครคนอื่น

_____ฉันตั้งใจจะไม่ไปออกเสียง

ข) <u>คำถามปลาย ปิด</u> ใช้เมื่อต้องการวัดเจตนาที่ต้องการทราบปริมาณหรือความถี่

2.1.3 ระดับการวัดเจตนาเชิงปริมาณ เป็นการวัดความน่าจะเป็นเชิงอัตนัยของเจตนาที่จะเลือกกระทำพฤติกรรมแต่ละพฤติกรรม และยังใช้ทำนายทางเลือกต่าง ๆ ได้อีก เช่น

ในการเลือกประธานาธิบดีปี 1976

โอกาสที่ฉันจะเลือก เจอรัลด์ ฟอร์ด (30)%

โอกาสที่ฉันจะเลือก จิมมี่ คาร์เตอร์ (40)%

โอกาสที่ฉันจะเลือกผู้สมัครคนอื่น (5)%

โอกาสที่ฉันจะไปไปออกเสียง (25)%

ตามเหตุผลที่ว่าบุคคลจะกระทำในสิ่งที่เขากำหนดความน่าจะเป็นเชิงอัตนัยไว้สูงที่สุด ดังนั้นในกรณีตัวอย่างนี้เราสามารถทำนายว่าเขาจะเลือก จิมมี่ คาร์เตอร์

2.1.4 ความสอดคล้องกับประเภทพฤติกรรม การวัดเจตนาเชิงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับประเภทพฤติกรรมนั้น จะต้องวัดเจตนาที่มีต่อการกระทำเดี่ยวโดยการวัดเจตนาและการกระทำเดี่ยวนั้น ๆ จะต้องมีความสอดคล้องกันในความจำเพาะทั้ง 4 คือ การกระทำ เป้าหมาย บริบท และเวลา เราสามารถคำนวณหาดรรชนีของเจตนาเชิงพฤติกรรมได้เช่นเดียวกับการวัดประเภทพฤติกรรมในข้อ 1.2.2

2.2 <u>ความคงอยู่ของเจตนา</u> การวัดเจตนาไม่ใช่เป็นตัวทำนายพฤติกรรมที่ดีเสมอไป เพราะว่าเจตนาสามารถเปลี่ยนได้ตลอดเวลาและการวัดเจตนาก่อนที่จะสังเกตพฤติกรรม

012970

อาจจะแตกต่างจากเจตนาขณะที่พฤติกรรมนั้นถูกสังเกต นั่นคือยิ่งระยะเวลาในการวัดเจตนาและพฤติกรรมห่างกันมากเท่าใด การทำนายพฤติกรรมจากเจตนาก็จะมีความแม่นตรงลดลง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีเหตุการณ์ต่าง ๆ เข้ามาในระหว่างนั้นหรือได้รับข้อมูลใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นทำให้เจตนาเปลี่ยนไป ดังนั้นเพื่อให้การทำนายพฤติกรรมจากเจตนามีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องวัดเจตนาให้ใกล้กับการวัดพฤติกรรมมากที่สุด

ในการทำนายพฤติกรรมจากเจตนาโดยทิ้งช่วงเวลานั้นโดยปกติมักจะไม่นิยมใช้การวัดเป็นรายบุคคล แต่จะวัดแนวโน้มของพฤติกรรมของคนกลุ่มใหญ่ของประชากร เพราะว่าเจตนาโดยรวมของคนกลุ่มใหญ่จะมีความคงอยู่นานกว่าเจตนาเป็นรายบุคคล ในการทำนายพฤติกรรมจากเจตนาโดยทิ้งช่วงเวลานานนั้นจะต้องพยายามแยกเหตุการณ์เฉพาะที่อาจจะเกิดขึ้นซึ่งอาจจะเปลี่ยนเจตนาของบุคคลไป โดยเพิ่มเข้าไปในการวัดเจตนา เช่น ผู้ผลิตรถยนต์คาดว่าราคาก๊าซโซลีนจะขึ้นก็เพิ่มเหตุการณ์นี้เข้าไปในการวัด ดังนั้นการวัดเจตนาตั้งแต่แรกจึงควรถามว่า "ถ้าราคาก๊าซโซลีน" เพิ่มขึ้น 20% หรือมากกว่านั้นเขาจะซื้อรถหรือไม่" การวัดเจตนาอย่างมีเงื่อนไขนี้สามารถทำนายพฤติกรรมได้แม่นตรงมากขึ้น (Ajzen and Fishbein 1980 : 42-43)

3. <u>ปัจจัยส่วนบุคคล</u> (Ajzen and Fishbein 1980 : 54-56, 63-73)

เจตคติที่มีต่อพฤติกรรมหมายถึงการตัดสินของบุคคลที่จะกระทำพฤติกรรมว่าเป็นสิ่งที่ดีหรือเลว ซึ่งเขาสนับสนุนหรือต่อต้านการกระทำนั้น (Ajzen and Fishbein 1980 : 56) หรือหมายถึงการประเมินทางบวกหรือทางลบของแต่ละบุคคลที่มีต่อการกระทำพฤติกรรมนั้น (Ajzen and Fishbein 1980 : 6)

ฟิชไบน์และไอเซนเสนอการวัดเจตคติที่มีต่อพฤติกรรม 2 วิธีคือ การวัดเจตคติทางตรงต่อพฤติกรรม และการวัดเจตคติทางอ้อมต่อพฤติกรรม

3.1 <u>การวัดเจตคติทางตรงต่อพฤติกรรม</u> เป็นการประเมินความรู้สึกโดยทั่ว ๆ ไป ของบุคคลที่มีในทางที่เห็นด้วยหรือคัดค้านต่อการกระทำพฤติกรรมนั้น ซึ่งมาตรวัดเจตคติทางตรงที่ได้มาตรฐานมีหลายมาตร แต่มาตรที่ใช้กันมากและมีความสัมพันธ์กับมาตรวัดเจตคติทางตรงคือมาตรจำแนกความหมาย (Semantic Differential Scale) ของออสกูดและคณะที่เสนอไว้ในปี 1957 (Ajzen and Fishbein 1980 : 54-55)

ตัวอย่างเช่นให้ผู้ตอบประเมิน "การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของฉันในการเลือกตั้งสมัยหน้า" จากมาตรต่อไปนี้

การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของฉันในการเลือกตั้งสมัยหน้า

ดี	:_____:_____:_____:_____:_____:_____:_____:	เลว
	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3	
ไง่	:_____:_____:_____:_____:_____:_____:_____:	ฉลาด
	-3 -2 -1 0 +1 +2 +3	
พอใจ	:_____:_____:_____:_____:_____:_____:_____:	ไม่พอใจ
	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3	

คะแนนรวมที่ได้จากมาตรนี้ถือเป็นคะแนนเจตคติที่ได้จากการวัดทางตรง หรืออีกวิธีหนึ่งโดยให้ผู้ตอบแสดงเจตคติของเขาออกมาโดยตรง

เจตคติของฉันที่มีต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในการเลือกสมัยหน้า

เห็นด้วย	:_____:_____:_____:_____:_____:_____:_____:	คัดค้าน
	+3 +2 +1 0 -1 -2 -3	

3.2 <u>การวัดเจตคติทางอ้อมต่อพฤติกรรม</u> ได้จากผลรวมของผลคูณระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำและการประเมินผลกรรม จะเห็นได้ว่าตัวกำหนดเจตคติต่อพฤติกรรม คือ ความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำและการประเมินผลกรรม

ประสบการณ์ในชีวิตของบุคคลจะนำไปสู่ความเชื่อที่หมายต่าง ๆ กันซึ่งฟิชไบน์และไอเซนได้แบ่งความเชื่อออกเป็น 3 ชนิดคือ

1) <u>ความเชื่อเชิงบรรยาย</u> (Descriptive Belief) เป็นความเชื่อที่เกิดจากประสบการณ์ตรง ซึ่งพบว่าที่หมายมีความสัมพันธ์กับลักษณะเฉพาะอย่าง เช่น โต๊ะกลม

2) <u>ความเชื่อที่เกิดจากการอนุมาน</u> (Inferential Belief) เช่น นาย ก สูงกว่านาย ข และนาย ข สูงกว่านาย ค บุคคลจะเชื่อว่านาย ก สูงกว่านาย ค โดยใช้หลักตรรกศาสตร์

๓) ความเชื่อที่ได้จากข้อมูล (Informational Belief) เป็นความเชื่อที่สร้างขึ้นจากการยอมรับในข่าวสารจากแหล่งภายนอก ซึ่งอาจจะเป็นหนังสือ การบรรยาย การเล่าต่อ ๆ กันมาเป็นต้น เช่น เชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นชาวอินเดีย

ตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล ความเชื่อหมายถึงความน่าจะเป็นโดยอัตนัยของบุคคลที่เห็นว่าที่หมายมีความสัมพันธ์กับลักษณะเฉพาะอย่าง (Fishbein and Ajzen 1975 : 131)

เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ (เป้าหมาย)

ทำให้ได้นายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้ง (ลักษณะเฉพาะอย่าง)

ความมากน้อยของความน่าจะเป็นโดยอัตนัยเรียกว่าความหนักแน่นของความเชื่อ (Belief Strength) ความเชื่อที่เป็นรากฐานของเจตคติที่มีต่อพฤติกรรมเรียกว่าความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำ (Behavioral Belief) บุคคลที่เชื่อว่าการกระทำพฤติกรรมอย่างหนึ่งจะนำไปสู่ผลกรรมทางบวกจะมีเจตคติที่ดีต่อการกระทำนั้น ขณะที่บุคคลซึ่งเชื่อว่าการกระทำพฤติกรรมจะนำไปสู่ผลกรรมทางลบจะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการกระทำนั้น ๆ เช่น นาย ก เชื่อว่าการซื้อวีดีโอเกมส์จะทำให้ลูก ๆ ของเขามีความสุขและจะเป็นโอกาสให้ครอบครัวของเขาอยู่พร้อมหน้ากัน นาย ก ก็จะมีเจตคติในทางบวกต่อการซื้อวีดีโอเกมส์ ในทางตรงกันข้ามถ้าเขาเชื่อว่าการซื้อวีดีโอเกมส์เป็นเพียงการเพิ่มจำนวนของประดับบ้านที่ไม่ได้ใช้แล้ว ปล่อยให้ฝุ่นเกาะ เขาก็จะมีเจตคติในทางลบต่อการซื้อวีดีโอเกมส์

ฟิชไบน์และไอเซนกล่าวว่า ถึงแม้บุคคลจะมีความเชื่อจำนวนมากเกี่ยวกับที่หมายหนึ่ง ๆ แต่เขาสามารถที่จะใส่ใจกับความเชื่อได้จำนวนน้อยในขณะหนึ่ง ซึ่งจากการวิจัยช่วงความสนใจ ความเข้าใจและกระบวนการของข่าวสารเสนอว่ามนุษย์แต่ละคนสามารถที่จะใส่ใจกับข่าวสารเพียง ๕ ถึง ๙ ข้อความในขณะหนึ่ง (Miller 1956; Woodwarth and Schlosberg 1954; Mandler 1967 cited by Fishbein and Ajzen 1975 : 218) ความเชื่อเหล่านี้ถือเป็นความเชื่อเด่นชัด (Salient Beliefs) และความเชื่อเด่นชัดเหล่านี้เป็นตัวกำหนดเจตคติของบุคคล ความเชื่อเด่นชัดอาจจะเปลี่ยนไปได้อาจจะหนักแน่นมากขึ้นหรือหนักแน่นน้อยลง หรืออาจถูกความเชื่ออื่นมาแทนที่

เพื่อที่จะเข้าใจว่าทำไมบุคคลมีเจตคติต่อที่หมายเช่นนั้น จึงต้องประเมินความเชื่อเด่นชัดเกี่ยวกับที่หมายโดยใช้คำถามปลายเปิดให้ตอบอย่างอิสระ ซึ่งจะถามเกี่ยวกับลักษณะของที่หมายของเจตคติโดยถือว่าความเชื่อ 5 ถึง 9 ความเชื่อเป็นความเชื่อเด่นชัด เมื่อได้ความเชื่อแล้ว

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหาของความเชื่อที่แตกต่างกันของบุคคล

ขั้นที่ 2 จัดกลุ่มความเชื่อที่คล้ายกันเข้าด้วยกัน ถ้าความเชื่อไหนที่คล้ายกันแต่เป็นของผู้ตอบคนเดียวกันก็แยกความเชื่อออกจากกันไม่จัดเข้ากลุ่ม

ขั้นที่ 3 คัดเลือกข้อความเชื่อเด่นชัด ซึ่งอาจจะใช้วิธีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- เลือกความเชื่อที่มีความถี่สูงสุด 10 ถึง 12 ความเชื่อ หรือ
- เลือกข้อความเชื่อทั้งหมดที่กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 10 ถึง 12% กล่าวถึง หรือ
- เลือกข้อความเชื่อที่มีความถี่สูงที่สุดจนถึงความเชื่อที่รวมความถี่ได้ 75 % ของความถี่ทั้งหมด

ดังนั้นความเชื่อที่ได้นำมาสร้างแบบสอบถามจะมีพื้นฐานมาจากกลุ่มของความเชื่อเด่นชัด

ฟิชไบน์และไอเซนกล่าวว่าการจัดลำดับความเชื่อเด่นชัดมีความสัมพันธ์กันสูงกับความหนักแน่นของความเชื่อ โดยเฉพาะความเชื่อเด่นชัดที่มีความถี่สูงมาก ๆ (Modal Salient Belief) (Fishbein and Ajzen 1975 : 219)

เจตคติของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมถูกกำหนดโดยกลุ่มของความเชื่อเด่นที่มีต่อการกระทำพฤติกรรม การที่จะเข้าใจเจตคติต้องเข้าใจความเชื่อเด่นชัดก่อนโดยใช้วิธีการดังนี้

ขั้นที่ 1 จะต้องทราบถึงการประเมินผลของพฤติกรรมของบุคคลซึ่งสามารถวัดโดยการใช้มาตรขั้วคู่ 7 คำมาตร เช่น

การได้นายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้ง

ดี :_____:_____:_____:_____:_____:_____:_____: เลว

มาก ปานกลาง น้อย ไม่ใช่ทั้ง น้อย ปานกลาง มาก

2 อย่าง

ขั้นที่ 2 การประเมินความเชื่อของบุคคลว่าพฤติกรรมนั้นนำไปสู่ผลกรรมแต่ละอย่างด้วยความหนักแน่นของความเชื่อเพียงใด เช่น

การลงคะแนนเสียงเลือกสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของกรุงเทพมหานคร ในวันที่ 27 กรกฎาคม 2529 ทำให้ได้นายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้ง

เป็นไปได้ :_____:_____:_____:_____:_____:_____:_____: เป็นไปไม่ได้

มาก ปานกลาง น้อย ไม่ใช่ทั้ง น้อย ปานกลาง มาก

2 อย่าง

จากนั้นจึงนำมาตรที่วัดการประเมินผลกรรมและความหนักแน่นมาคำนวณหาค่ารวม ดังตัวอย่าง

ตารางที่ 1 การศึกษาเจตคติของนาย ก ในการลงคะแนนเสียงเลือกสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของกรุงเทพมหานคร ในวันที่ 27 กรกฎาคม 2529

การเลือกสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์เป็น ส.ส.กทม.ของฉัน	การประเมินผลกรรม	ความหนักแน่นของความเชื่อ	รวม
1. ทำให้ได้ ส.ส.ที่มีความรู้ความสามารถ	+3	-2	-6
2. ทำให้ได้ ส.ส.ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต	+3	-2	-6
3. ทำให้คนใต้ได้ประโยชน์มากเกินไป	-2	-2	+4
4. ทำให้ได้นายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้ง	+3	+3	+9
5. ทำให้เกิดการลดอำนาจของกลุ่มทหาร	+2	-1	-2
6. ทำให้เกิดความเป็นเอกภาพภายในพรรค	+2	+3	+6
		รวม	+5

จากตารางที่ 1 จะพบว่า นาย ก มีเจตคติที่ดีต่อการเลือกสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าเจตคติมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ ซึ่งฟิชไบน์และไอเซน ได้กล่าวไว้ว่า เจตคติที่มีต่อที่หมายมีความสัมพันธ์กับความเชื่อเกี่ยวกับที่หมายนั้นดังนี้ (Fishbein and Ajzen 1975 : 29)

1. บุคคลมีความเชื่อมากมายเกี่ยวกับที่หมายหนึ่ง ๆ นั่นคืออาจเชื่อว่าที่หมายมีความสัมพันธ์กับลักษณะบางอย่าง หรือที่หมายบางอย่าง (b_i)

2. ลักษณะที่มาสัมพันธ์กับที่หมายนี้ มักจะมีการประเมินควบคู่อยู่ด้วย ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นเจตคติต่อลักษณะนั้น ๆ (e_i)

3. อาศัยการเรียนรู้จากการวางเงื่อนไข บุคคลจะเรียนรู้ในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อที่สัมพันธ์กับที่หมายโดยมีการประเมินอยู่ด้วย ($b_i e_i$) กับที่หมายของเจตคติ

4. ความเชื่อที่สัมพันธ์กับที่หมายโดยมีการประเมินอยู่ด้วยจะรวมตัวกัน ($\Sigma b_i e_i$)

5. ในโอกาสข้างหน้า ที่หมายของเจตคติจะกระตุ้นให้บุคคลแสดงความเชื่อโดยรวมที่สัมพันธ์กับที่หมายโดยมีการประเมินอยู่ด้วย หรือเป็นการแสดงเจตคติโดยส่วนรวมนั่นเอง

จากทฤษฎีเจตคตินี้ทำให้มีการพัฒนาสมการเดียวกับการวัดเจตคติขึ้น คือ

$$A_B = f\left[\sum_{i=1}^{n} b_i e_i\right] \qquad \text{——(4)}$$

A_B = เจตคติต่อพฤติกรรม

b_i = ความเชื่อเกี่ยวกับผลการกระทำ i

e_i = การประเมินผลการกระทำ i

n = จำนวนความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรม

เนื่องจากเจตคติมีความสัมพันธ์ทางตรงกับการทำนายและทำความเข้าใจพฤติกรรมของบุคคลและความเชื่อเด่นชัดกำหนดเจตคติที่มีต่อพฤติกรรม ดังนั้นในการวัดความเชื่อเด่นชัดและเจตคติควรให้มีความสอดคล้องกันในความจำเพาะทั้ง 4 คือ การกระทำ เป้าหมาย บริบท และเวลา

4. ปัจจัยทางสังคม (Ajzen and Fishbein 1980 : 57, 73-76) เป็นการประมาณของบุคคลว่าตนจะมีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงเพียงใด

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norms) หมายถึงการรับรู้ของบุคคลที่ว่าบุคคลส่วนใหญ่ที่มีความสำคัญต่อเขาคิดว่าเขาควรหรือไม่ควรกระทำพฤติกรรมนั้น

ฟิชไบน์และไอเซนเสนอการวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงได้ 2 วิธีคือ การวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทางตรง และการวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างทางอ้อม

4.1 การวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทางตรง เป็นการประเมินความเชื่อของเขาที่มีต่อความคิดเห็นของบุคคลส่วนมากกว่าเขาควรหรือไม่ควรกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ เช่น

คนส่วนมากที่มีความสำคัญต่อข้าพเจ้าคิดว่า

ฉันควร :_____:_____:_____:_____:_____:_____:_____: ฉันไม่ควร

มาก ปานกลาง น้อย ไม่ใช่ทั้ง น้อย ปานกลาง มาก

2 อย่าง

ลงคะแนนเสียงเลือกสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของกรุงเทพมหานคร ในวันที่ 27 กรกฎาคม 2529

4.2 การวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทางอ้อม ได้จากผลรวมของผลคูณระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงและแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง จะเห็นได้ว่าตัวกำหนดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงคือความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงและแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

บุคคลจะพิจารณาว่ากลุ่มอ้างอิงที่มีความสำคัญต่อเขาคิดว่าเขาควรหรือไม่ควรกระทำพฤติกรรมนั้น และเขาจะใช้ข้อมูลนี้ในการที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงหรือไม่ เช่นสามีของฉันคิดว่าฉันควรจะทำแท้ง (เป็นความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง) ซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับบุคคลอื่นและเกี่ยวกับคำแนะนำในการกระทำของบุคคล ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงนี้เป็นตัวกำหนดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงตัวหนึ่ง

การวัดความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงของบุคคลสามารถวัดได้ ตัวอย่างเช่นความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงของนักศึกษาเกี่ยวกับการลงคะแนนเสียงเลือกสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เช่น

อาจารย์ของฉันคิดว่า

ฉันควร :_____:_____:_____:_____:_____:_____:_____: ฉันไม่ควร

มาก ปานกลาง น้อย ไม่ใช่ทั้ง น้อย ปานกลาง มาก

2 อย่าง

ลงคะแนนเสียงเลือกสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ของกรุงเทพมหานคร ในวันที่ 27 กรกฎาคม 2529

การรู้ถึงความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงไม่เพียงพอที่จะทำนายหรือเข้าใจการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงของบุคคล เราต้องประเมินแรงจูงใจที่บุคคลจะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Motivation to Comply) ซึ่งจะหาได้จากมาตรนี้

คุณต้องการที่จะทำตามสิ่งที่อาจารย์คิดว่าคุณควรจะทำ

เป็นไปได้ :_____:_____:_____:_____:_____:_____:_____: เป็นไปไม่ได้

มาก ปานกลาง น้อย ไม่ใช่ทั้ง น้อย ปานกลาง มาก

2 อย่าง

ตามทฤษฎีนี้การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทำนายจากดรรชนีผลรวมของผลคูณของความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง และแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ซึ่งในการวัดจะต้องให้มีความสอดคล้องกันในความจำเพาะทั้ง 4 คือ การกระทำ เป้าหมาย บริบท และเวลา และทฤษฎีนี้เชื่อว่ากลุ่มอ้างอิงที่มีความสำคัญจะมีอิทธิพลต่อการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมากกว่ากลุ่มอ้างอิงที่ไม่มีความสำคัญ

<u>การหากลุ่มอ้างอิงเด่นชัด</u> (กลุ่มอ้างอิงที่มีความสำคัญ) โดยการให้กลุ่มตัวอย่างเขียนถึงกลุ่มอ้างอิงที่มีความสำคัญโดยถาม 3 คำถามให้ตอบแบบอิสระคือ

1) บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดที่สนับสนุนการกระทำพฤติกรรม X

2) บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดที่คัดค้านการกระทำพฤติกรรม X

3) บุคคลอื่นที่เข้ามาในใจของคุณเมื่อคุณคิดจะกระทำพฤติกรรม X

จากนั้นคัดเลือกกลุ่มอ้างอิงเด่นชัดที่มีความถี่สูง ๆ แล้วจึงวัดความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงและแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในแต่ละกลุ่มอ้างอิงเด่นชัด ดังตัวอย่างข้างต้น จึงจะได้การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงดังสมการต่อไปนี้

$$SN = f\left[\sum_{i=1}^{m} NB_i \, MC_i\right] \qquad \text{_____(5)}$$

SN = การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

NB_i = ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง i

MC_i = แรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง i

m = จำนวนกลุ่มอ้างอิง

5. <u>ความสำคัญเชิงสัมพัทธ์ของเจตคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง</u> (W_1, W_2)

(Ajzen and Fishbein 1980 : 58-59)

โดยส่วนมากแล้วมักจะพบว่าบุคคลจะมีเจตคติทางบวกต่อพฤติกรรมถ้าบุคคลที่มีความสำคัญต่อเขาคิดว่าเขาควรกระทำพฤติกรรมนั้น และมีเจตคติทางลบถ้าบุคคลที่มีความสำคัญต่อเขาคิดว่าเขาไม่ควรกระทำพฤติกรรมนั้น (Ajzen and Fishbein 1980 : 58) แต่บางครั้งองค์ประกอบทั้งสองก็ไม่ไปด้วยกัน เช่นบุคคลอาจจะมีเจตคติทางบวกต่อการกระทำพฤติกรรมนั้น แต่เชื่อว่าบุคคลที่มีความสำคัญต่อเขาคิดว่าเขาไม่ควรกระทำพฤติกรรมนั้น ดังนั้นเจตนาของบุคคลจะขึ้นกับความสำคัญเชิงสัมพัทธ์ขององค์ประกอบทั้งสองของแต่ละบุคคล โดยที่องค์ประกอบทั้งสองจะมีน้ำหนักที่บ่งบอกถึงความสำคัญเชิงสัมพัทธ์ที่เป็นตัวกำหนดเจตนา น้ำหนักความสำคัญเชิงสัมพัทธ์นี้อาจเปลี่ยนจากพฤติกรรมหนึ่งไปอีกพฤติกรรมหนึ่ง และจากบุคคลหนึ่งไปอีกบุคคลหนึ่ง น้ำหนักขององค์ประกอบทั้งสองนี้ร่วมกันทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรม

การผันแปรตัวใดตัวหนึ่งในความจำเพาะทั้ง 4 พฤติกรรม (การกระทำ เป้าหมาย บริบท และเวลา) อาจจะมีอิทธิพลต่อความสำคัญเชิงสัมพัทธ์ขององค์ประกอบเจตคติและกลุ่มอ้างอิง เช่นพบว่าเจตคติมีความสำคัญในพฤติกรรมการแข่งขันมากกว่าพฤติกรรมการร่วมมือ ในขณะที่กลุ่มอ้างอิงมีความสำคัญในพฤติกรรมการร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน

6. <u>ตัวแปรภายนอก</u> (External Variables) (Ajzen and Fishbein 1980 : 70-91) ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลต่างจากทฤษฎีอื่นตรงที่ไม่พยายามที่จะอธิบายพฤติกรรมโดยการอ้างอิงถึงตัวแปรภายนอก ซึ่งได้แก่

6.1 ตัวแปรชีวสังคม (Demographic Variables) เช่น อายุ เพศ อาชีพ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ศาสนา การศึกษา

6.2 เจตคติที่มีต่อหมาย เจตคติต่อบุคคล และเจตคติต่อสถาบัน

6.3 ลักษณะบุคลิกภาพ (Personality Traits) เช่นลักษณะการเก็บตัว ลักษณะการเปิดเผยตนเอง มีอาการทางประสาท ลักษณะมีอำนาจและลักษณะเด่น

ทฤษฎีนี้ไม่ปฏิเสธว่าตัวแปรภายนอกบางครั้งมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม แต่คิดว่ามันมีผลกระทบต่อพฤติกรรมทางอ้อม นั่นคือตัวแปรภายนอกจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมถ้าหากว่ามันมีความสัมพันธ์กับตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งในทฤษฎี นั่นคือถ้าตัวแปรภายนอกมีอิทธิพลต่อความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำ การประเมินผลกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง หรือแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมของบุคคลและทำให้มีผลกระทบต่อพฤติกรรมถ้าเจตคติหรือการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมได้ และเจตนาเชิงพฤติกรรมมีความสัมพันธ์กันสูง ถึงแม้บางครั้งจะพบว่าตัวแปรภายนอกมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในเวลาหนึ่งแต่จะสัมพันธ์ไปไม่นาน ดังนั้นฟิชไบน์และไอเซนจึงกล่าวว่าไม่มีความจำเป็นที่จะหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายนอกและพฤติกรรม เพราะตัวแปรภายนอกมีผลที่ไม่คงเส้นคงวาต่อความเชื่อที่เป็นรากฐานของพฤติกรรม

สรุป เจตคติของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมถูกทำนายโดยความเชื่อเด่นชัดที่ว่าการกระทำพฤติกรรมนำไปสู่ผลกรรมที่เป็นไปได้อะไรบ้าง การประเมินผลกรรมเหล่านี้ การคล้อยตามกลุ่ม

อ้างอิงของบุคคลถูกทำนายโดยความเชื่อของเขาที่ว่ากลุ่มอ้างอิงเด่นชัดคิดว่าเขาควรหรือไม่ควรกระทำพฤติกรรมนั้นกับแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงของเขา และองค์ประกอบเจตคติและกลุ่มอ้างอิงจะทำนายเจตนาได้เสมอถ้าการวัดทุกขั้นตอนสอดคล้องกันในความจำเพาะ ทั้ง 4 (การกระทำ เป้าหมาย บริบทและเวลา) และความสามารถในการทำนายพฤติกรรมจะขึ้นอยู่กับความหนักแน่นของความสัมพันธ์ระหว่างเจตนาและพฤติกรรม การวัดเจตนาและพฤติกรรมจะต้องมีความสอดคล้องในความจำเพาะทั้ง 4 เจตคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงจะมีผลต่อพฤติกรรมโดยใช้เจตนาเป็นสื่อ ถ้าเจตนาไม่สามารถทำนายพฤติกรรมได้อย่างเพียงพอถึงแม้เจตคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงจะทำนายเจตนาได้แต่เจตคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงก็ไม่สามารถทำนายพฤติกรรมได้

<u>งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง</u> ได้มีการนำทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลมาศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยเฉพาะงานวิจัยต่างประเทศ สำหรับในประเทศนั้นยังไม่พบงานวิจัยที่รายงานการใช้รูปแบบของฟิชไบน์ศึกษาพฤติกรรมเจตนาเชิงพฤติกรรม เจตคติต่อการเลือกตั้งและตัวแปรอื่น ๆ ในรูปแบบ นอกจากงานศึกษาในวิชา 417 625 ทฤษฎีและการวัดเจตคติ (ธีระพร อุวรรณโณ 2529) จากการวิจัยในต่างประเทศมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

การศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั่วไปในอังกฤษ ปี ค.ศ. 1974 โดยฟิชไบน์ ไทมัส และแจคดาร์ด (Ajzen and Fishbein 1980 : 200-206) การศึกษาครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 376 คน จาก 4 เขตการเลือกตั้งเขตละประมาณ 90 คน ในแต่ละเขตมีผู้สมัครเข้าแข่งขัน 3 คนจากพรรคแรงงาน พรรคอนุรักษ์นิยม และพรรคเสรีนิยม คณะผู้วิจัยได้วัดเจตคติต่อผู้สมัคร เจตคติต่อพรรค และเจตคติต่อผู้นำพรรคในแต่ละพรรค ตลอดจนวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการเลือกผู้สมัคร ก่อนการเลือกตั้ง 1 สัปดาห์ (แต่ว่าเกิดความพลั้งเผลอทำให้ไม่มีข้อวัดเจตนาเชิงพฤติกรรมในแบบสอบถาม) จากนั้นสอบถามพฤติกรรมการเลือกตั้งหลังการเลือกตั้ง 1 สัปดาห์

คณะผู้วิจัยพบว่าน้ำหนักของเจตคติต่อพรรคการเมืองกับพฤติกรรมการเลือกตั้งมีค่าสูงกว่าเจตคติต่อผู้สมัครและเจตคติต่อผู้นำพรรคการเมือง เช่นกับพรรคอนุรักษ์นิยม มีน้ำหนัก .74, .64 และ .67 ตามลำดับ และพบว่าเจตคติต่อผู้สมัครมีบทบาทต่อพฤติกรรมเลือกตั้ง (โดยนับว่าเสมือนเจตนาเชิงพฤติกรรม) (Ajzen and Fishbein 1980 : 203) มากกว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อผู้สมัคร ดังแผนภาพที่ 2 และที่ 3

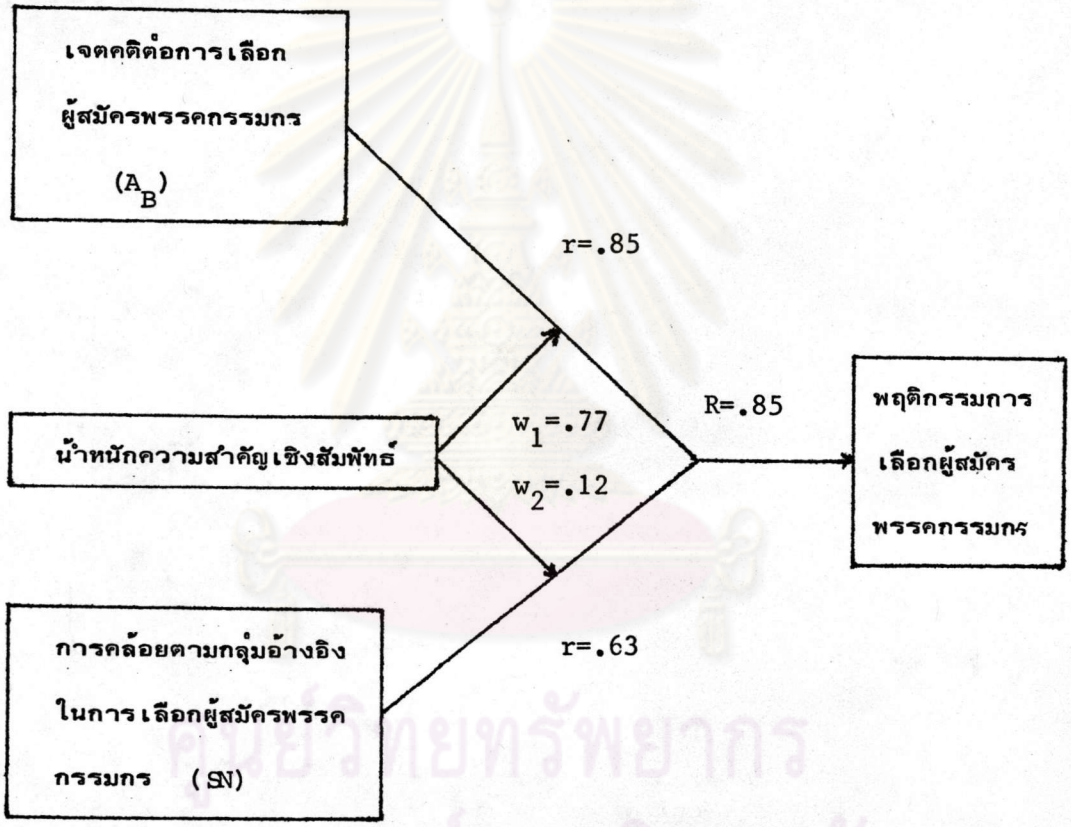

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและพฤติกรรมการเลือกผู้สมัครพรรคกรรมกร (สรุปจาก Ajzen and Fishbein 1980 : 203)

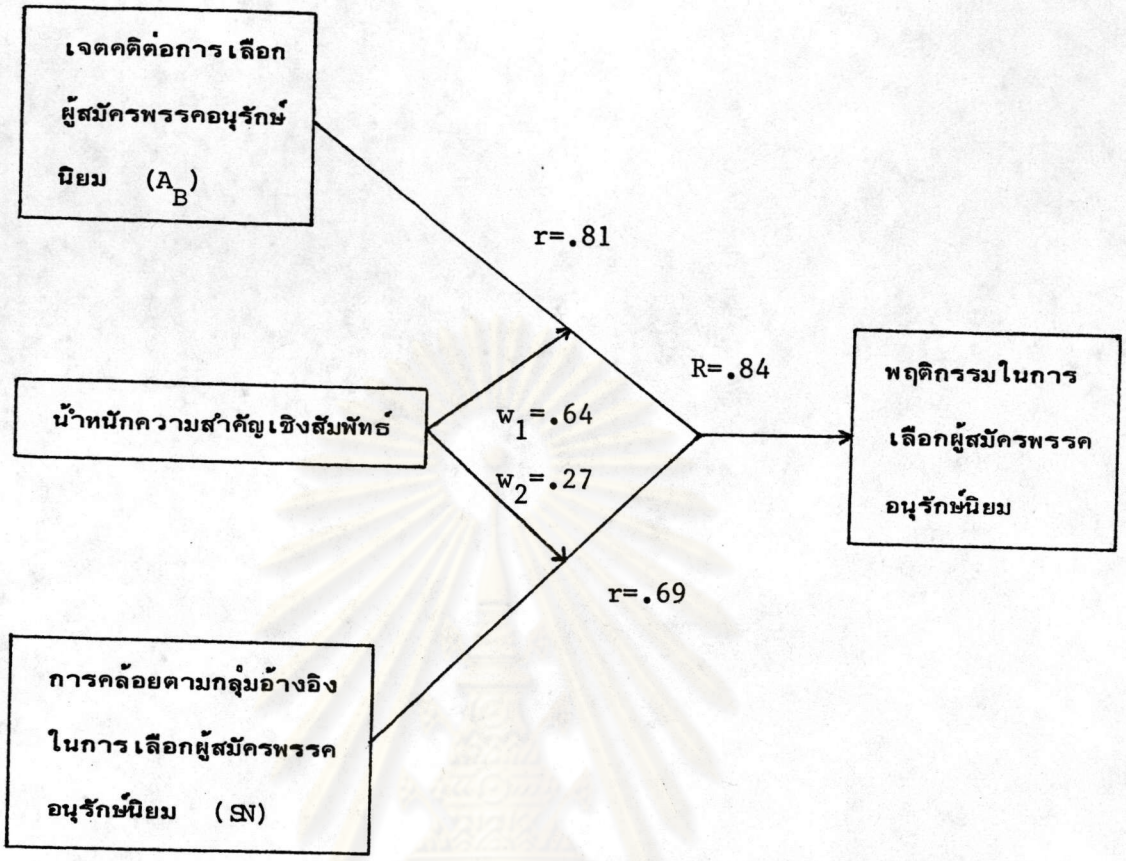

แผนภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและพฤติกรรมการเลือกผู้สมัครพรรคอนุรักษ์นิยม (สรุปจาก Ajzen and Fishbein 1980 : 203)

และเมื่อนำคะแนนเจตคติต่อผู้สมัครมารวมกับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมาเป็นตัวทำนายพฤติกรรม พบว่าสามารถทำนายได้ถูกต้องร้อยละ 89 หรือ 266 คนใน 299 คน ซึ่งดีกว่าตามพฤติกรรมได้ ดังในตารางที่ 2

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์การทำนายกับพฤติกรรมการเลือกผู้สมัคร (สรุปจาก Ajzen and Fishbein 1980 : 203-204)

พฤติกรรมการเลือก	การทำนายการเลือก			รวม
	ผู้สมัครพรรคอนุรักษ์นิยม	ผู้สมัครพรรคเสรีนิยม	ผู้สมัครพรรคกรรมกร	
ผู้สมัครพรรคอนุรักษ์นิยม	91	4	1	96
ผู้สมัครเสรีนิยม	9	86	9	104
ผู้สมัครพรรคกรรมกร	2	8	89	99
รวม	102	98	99	299
ความถูกต้องของการทำนาย (%)	89.2	87.8	89.9	88.9

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในปี ค.ศ.1976 ฟิชไบน์ ไอเซนและฮินเคิล (Fishbein, Ajzen and Hinkle 1976 : cited by Ajzen and Fishbein 1980 : 178-195) ได้ศึกษาการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา โดยมุ่งสนใจเฉพาะผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นตัวเก็ง 2 คน คือ จิมมี่ คาร์เตอร์ และเจอรัลด์ ฟอร์ด (Carter and Ford) ในขั้นต้นได้สำรวจความเชื่อเด่นชัด และกลุ่มอ้างอิงในการที่จะลงคะแนนเสียงให้คาร์เตอร์และฟอร์ด แล้วนำมาสร้างแบบสอบถามเพื่อวัดเจตนา เจตคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างที่จะลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครทั้งสอง โดยให้กลุ่มตัวอย่าง 76 คน ที่เป็นตัวแทนจากประชากรผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งในย่านชุมชนแชมเปญ เคาน์ตี้ รัฐอิลลินอย์ ตอบแบบสอบถาม 1 สัปดาห์ก่อนการเลือกตั้ง และสอบถามพฤติกรรมที่ลงคะแนนหลังจากการเลือกตั้ง 1 สัปดาห์

ลักษณะของข้อความที่ใช้วัดเจตนาการเลือกจะเป็นเจตนาที่จะลงคะแนนให้คาร์เตอร์และเจตนาที่จะลงคะแนนให้ฟอร์ด เป็นมาตรประมาณค่า 7 ช่วง จากนั้นมาคำนวณหาความแตกต่างของเจตนา (Differential Intention) โดยนำคะแนนเจตนาที่จะลงคะแนนให้คาร์เตอร์ลบด้วยเจตนาที่จะลงคะแนนให้ฟอร์ด ถ้าค่าเจตนาเป็นบวก หมายความว่าผู้ตอบมีเจตนาลงคะแนนให้คาร์เตอร์ ในทางกลับกันถ้าค่าเจตนาเป็นลบผู้ตอบมีเจตนาจะลงคะแนนให้ฟอร์ด มาตรเจตคติความเชื่อเกี่ยวกับผลกรรม กลุ่มอ้างอิงก็คำนวณด้วยวิธีการเช่นเดียวกัน จากนั้นคำนวณหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าเป็นไปตามทฤษฎีดัง แผนภาพที่ 4

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

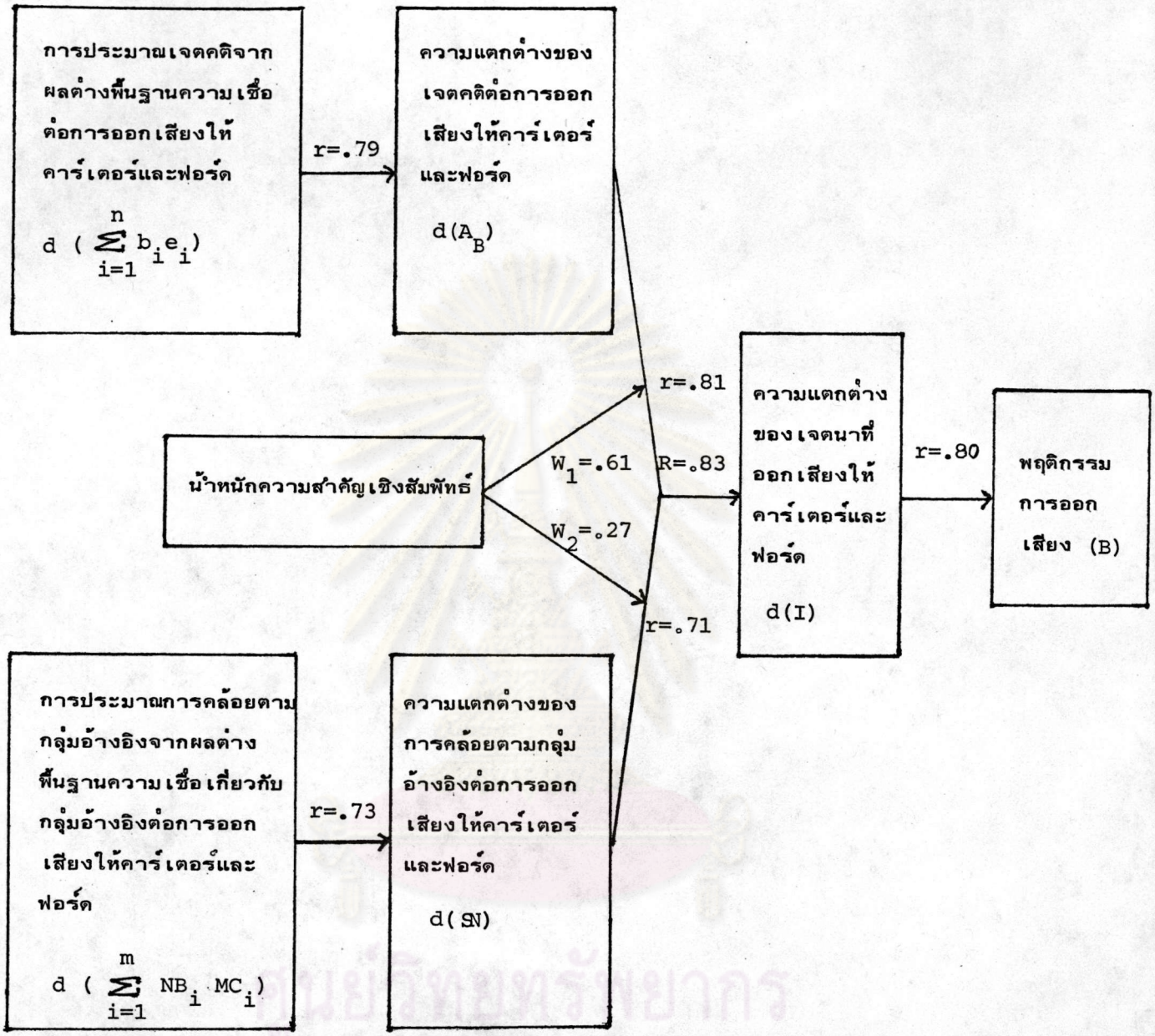

แผนภาพที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อ เจตคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เจตนา และพฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ปี 1976 (Ajzen and Fishbein 1980 : 181)

นอกจากนี้คณะผู้วิจัยยังพบว่าตัวแปรภายนอกมีความสัมพันธ์กับตัวแปรต่าง ๆ ในทฤษฎีด้วย ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายนอกต่อพฤติกรรมการเลือกและค่าการทำนายพฤติกรรมการเลือกตั้ง วัดก่อน 1 สัปดาห์ก่อนการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ปี 1976 (Ajzen and Fishbein 1980 : 186)

ตัวแปรภายนอก	พฤติกรรมการเลือก	ความแตกต่างของเจตนาการเลือก	สัมประสิทธิ์การกำหนดต่อพฤติกรรม	ความแตกต่างของเจตคติการเลือก	ความแตกต่างของการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง
เจตคติต่อผู้สมัคร	.66	.58	.84	.68	.64
เจตคติต่อพรรค	.60	.56	.82	.74	.65
ความสัมพันธ์ต่อพรรค	.69	.62	.84	.65	.65
พฤติกรรมการเลือกในอดีต	.50	.40	.82	.28	.31
ความคิดอนุรักษ์-เสรีนิยม	.62	.55	.83	.55	.52
ระดับการศึกษาของผู้เลือก	.26	.32	.80	.17*	.27

หมายเหตุ * ไม่มีนัยสำคัญที่ระดับน้อยกว่า .05 นอกนั้นมีนัยสำคัญ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาการเลือกตั้งในอังกฤษดังที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าเจตคติต่อการเลือกผู้สมัครมีอิทธิพลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมการเลือกมากกว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อการเลือกผู้สมัคร และเจตคติต่อพรรคการเมืองมีอิทธิพลต่อเจตนาการเลือกมากกว่าเจตคติต่อผู้สมัครในอังกฤษ แต่กลับกันในสหรัฐอเมริกาที่เจตคติต่อผู้สมัครมีอิทธิพลต่อเจตนาการเลือกสูงกว่าเจตคติต่อพรรคการเมือง ที่น่าสนใจมากคือความสัมพันธ์ของผู้ตอบกับพรรคเช่น เป็นสมาชิกพรรคมีอิทธิพลสูงต่อการเลือกตั้ง และพบว่าพฤติกรรมการเลือกในอดีตมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการลงคะแนนเลือกตั้งระดับปานกลาง ตัวแปรด้านระดับการศึกษาของผู้ตอบมีค่าความสัมพันธ์กับตัวแปรต่าง ๆ ในรูปแบบน้อยมาก

ปี 1978 เดวิสและรังค์ (Davis and Runge 1981 : 93-113) ได้ศึกษาความเชื่อเจตคติต่อผู้ที่เป็นตัวแทนพรรคเดโมแครท (Democrat Party) เข้าชิงตำแหน่งผู้ว่าการรัฐเท็กซัสในปี 1978 โดยวัดตัวแปรภายนอก 3 ตัวเข้ามาศึกษาด้วย คือระดับการศึกษาและรายได้ของผู้ตอบ ความมากน้อยของการผูกมัดตนเองระหว่างผู้ตอบกับผู้สมัครและความคุ้นเคยกับผู้สมัคร โดยที่กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่ขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกพรรคเดโมแครทในเมืองออสติน รัฐเท็กซัส จำนวน 209 คน ในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีสัมภาษณ์ 3 ครั้ง ครั้งที่ 1 สัมภาษณ์ก่อนมีการเลือกตั้งตัวแทนพรรคเข้าชิงตำแหน่ง 10 สัปดาห์ ครั้งที่ 2 สัมภาษณ์ 5 สัปดาห์ก่อนการเลือกตั้ง และครั้งที่ 3 สัปดาห์สุดท้ายก่อนการเลือกตั้ง เพื่อป้องกันการสัมภาษณ์ซ้ำจึงแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 7 กลุ่ม และเรียงลำดับว่ากลุ่มใดจะได้รับการสัมภาษณ์ครั้งใดและใช้วิธีไปสัมภาษณ์ที่บ้านของกลุ่มตัวอย่าง ในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย 4 ตอน คือตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแต่ละคน ตอนที่ 2 เป็นความเชื่อของผู้ตอบเกี่ยวกับผู้สมัคร ตอนที่ 3 เจตคติต่อผู้สมัคร และตอนที่ 4 เป็นความมากน้อยของการผูกมัดตนเองของผู้ตอบต่อผู้สมัคร

ผลพบว่ามีความสัมพันธ์กันสูงระหว่างเจตคติทางอ้อม ($\sum b_i e_i$) กับเจตคติทางตรง (A_B) ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง และพบว่าความสัมพันธ์ของเจตคติทางอ้อมกับเจตคติทางตรงต่อบริสโค (Briscoe) ผู้เป็นเจ้าของตำแหน่งเดิมเท่ากับ .77 และสำหรับฮิลล์ (Hill) เท่ากับ .61 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างเจตคติทางอ้อมกับเจตคติทางตรงต่อผู้สมัครทั้งสองต่างกันอย่าง

มีนัยสำคัญในการสัมภาษณ์ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 (ครั้งที่ 1 : .80, .61, Z = 3.90 ครั้งที่ 2 : .80, .55, Z = 4.22) แต่ไม่มีนัยสำคัญในการสัมภาษณ์ครั้งที่ 3 (.71, .68, Z = .53)

เมื่อพิจารณาตัวแปรด้านระดับการศึกษาและรายได้พบว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างเจตคติทางอ้อมกับเจตคติทางตรงของกลุ่มที่มีระดับการศึกษาและรายได้สูงเท่ากับ .77 และสำหรับกลุ่มที่มีระดับการศึกษาและรายได้ต่ำเท่ากับ .68 ความแตกต่างในเรื่องความมีเหตุผลของผู้สมัครระหว่างผู้ตอบที่มีการศึกษาและรายได้สูงกับผู้ตอบที่มีการศึกษาและรายได้ต่ำ ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในการสัมภาษณ์ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 3 ในกรณีของบริสโค และในกรณีของฮิลล์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

และพบว่าการผูกมัดตนเองของผู้ตอบกับเจ้าของตำแหน่งเดิมคือบริสโคมีผลกระทบต่อค่าสหสัมพันธ์ระหว่างเจตคติทางอ้อมกับเจตคติทางตรงอย่างมีนัยสำคัญในการสัมภาษณ์ทั้ง 3 ครั้ง ส่วนการผูกมัดตนเองของผู้ตอบกับฮิลล์มีผลกระทบต่อค่าสหสัมพันธ์ระหว่างเจตคติทางอ้อมกับเจตคติทางตรงอย่างไม่มีนัยสำคัญในการสัมภาษณ์ทั้ง 3 ครั้ง ดังผลรายงานในตารางที่ 4

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติทางอ้อม ($\Sigma b_i e_i$) กับเจตคติทางตรงต่อผู้สมัครและแสดงผลกระทบของตัวแปรการผูกมัดตนเอง (David and Runge 1981 : 105)

ผู้สมัคร	การสัมภาษณ์					
	สัมภาษณ์ครั้งที่ 1		สัมภาษณ์ครั้งที่ 2		สัมภาษณ์ครั้งที่ 3	
	ก่อนควบคุม การผูกมัดตนเอง	ควบคุมตัวแปร การผูกมัดตนเอง	ก่อนควบคุม การผูกมัดตนเอง	ควบคุมตัวแปร การผูกมัดตนเอง	ก่อนควบคุม การผูกมัดตนเอง	ควบคุมตัวแปร การผูกมัดตนเอง
บริสโค	.80 (N = 106)	.65*	.80 (N = 80)	.69*	.71 (N = 86)	.49*
ฮิลล์	.61 (N = 103)	.53	.55 (N = 80)	.45	.68 (N = 87)	.66

* $P < .05$

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

i10299214X

ฟิชไบน์และคอมบ์ (Fishbein and Coombs 1974 : 95-124) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติทางอ้อมกับเจตคติทางตรงต่อผู้สมัครเข้าแข่งขันชิงตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาปี 1964 ระหว่างจอห์นสันกับโกลด์วอเตอร์ (Johnson vs. Goldwater) ใช้กลุ่มตัวอย่างจากซุมซน มีดเวสเธอร์น จำนวนกว่า 600 คน ด้วยวิธีสัมภาษณ์ พบว่ามีค่าสหสัมพันธ์กันสูงระหว่างเจตคติทางอ้อมกับเจตคติทางตรง สำหรับจอห์นสันเท่ากับ .69 และสำหรับโกลด์วอเตอร์เท่ากับ .87 และพบว่าเจตนาในการลงคะแนนให้ผู้สมัครมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการลงคะแนนสูง เมื่อวัดเจตนาก่อนการเลือกตั้ง 1 สัปดาห์ คือเท่ากับ .79 สำหรับจอห์นสันและเท่ากับ .89 สำหรับโกลด์วอเตอร์ นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาสูงตั้งแต่วิทยาลัยขึ้นไปมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างเจตคติทางอ้อมกับเจตคติทางตรงสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าในทั้ง 2 ผู้สมัคร แต่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ไอเซนและคณะ (Ajzen, Timko and White 1982 : 426-435) ใช้รูปแบบของฟิชไบน์ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติทางอ้อม เจตคติทางตรง กลุ่มอ้างอิง เจตนาที่จะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาในปี 1980 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่มีสิทธิ์ลงคะแนนเสียงในวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยแมซซาจูเสด จำนวน 155 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มที่มีความตระหนักเตือนตนเองสูง และความตระหนักเตือนตนเองต่ำ (Self-Monitoring) พบว่าตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันตามที่รายงานในแผนภาพที่ 5, 6 และ 7 (สรุปจาก Ajzen, Timko and White 1982 : 432)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ตัวแปรต่าง ๆ ตามทฤษฎีของฟิชไบน์ของกลุ่มตัวอย่างรวม (N = 140) (Ajzen; Timko and White 1982 : 432)

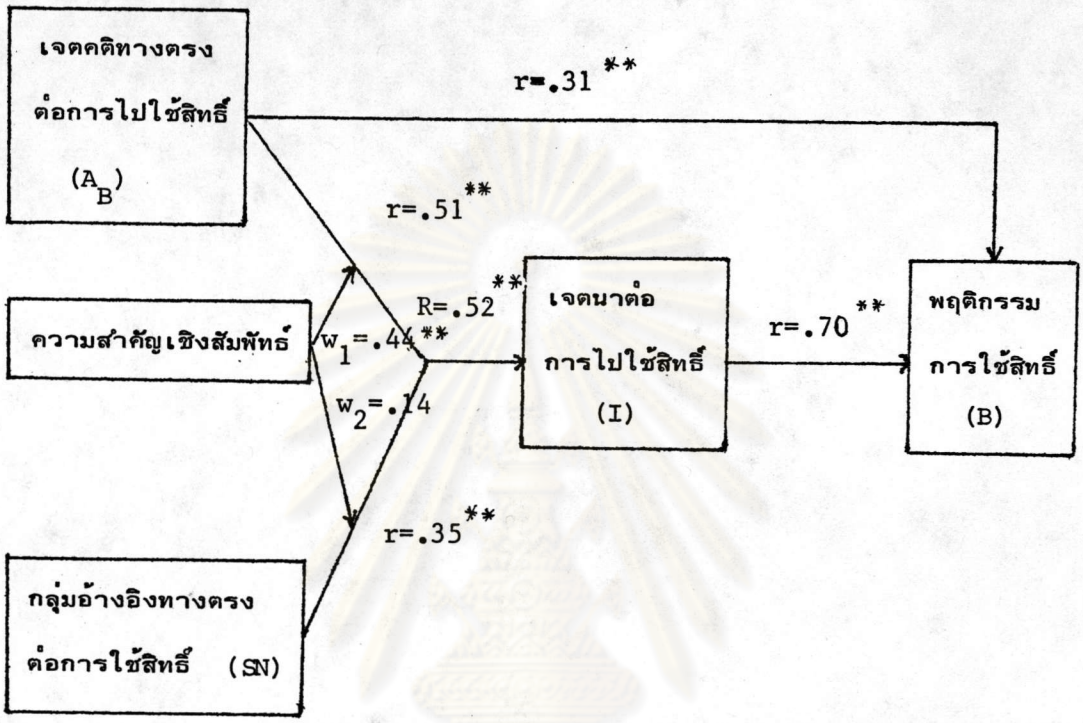

** P < .01

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<u>แผนภาพที่ 6</u> แสดงความสัมพันธ์ตัวแปรต่าง ๆ ตามทฤษฎีของฟิชไบน์ของกลุ่มตัวอย่างที่มีค่ามาตรการตระหนักเตือนตนเองสูง (N=68) (Ajzen; Timko and White 1982 : 432)

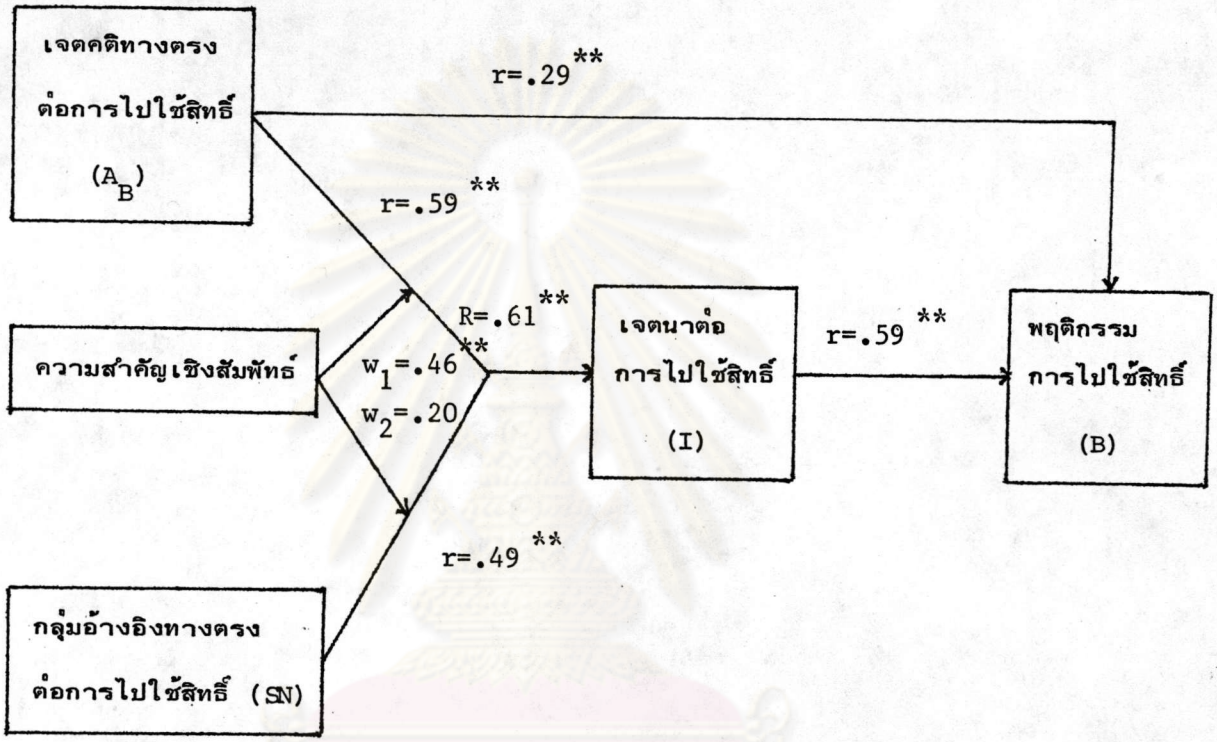

**P < .01

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<u>แผนภาพที่ 7</u> แสดงความสัมพันธ์ตัวแปรต่าง ๆ ตามทฤษฎีของฟิชไบน์ ของกลุ่มตัวอย่างที่มีค่ามาตรความตระหนักเตือนตนเองต่ำ (N=72) (Ajzen; Timko and White 1982 : 432)

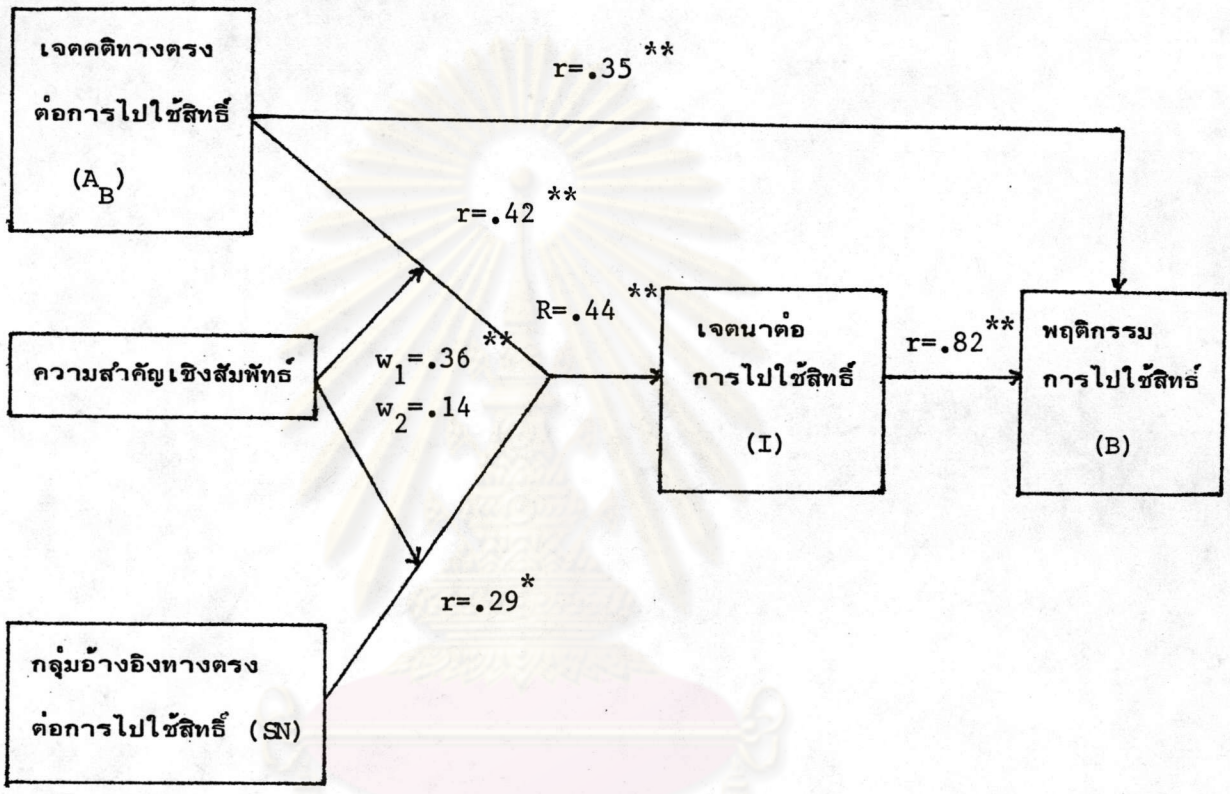

*P < .05 **P < .01

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการศึกษาของไอเซนและคณะ (1982) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อการไปใช้สิทธิ์กับเจตนาการไปใช้สิทธิ์สูงกว่าความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการไปใช้สิทธิ์ทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง (กลุ่มรวม : .51 และ .31 กลุ่มสูง : .59 และ .19 และกลุ่มต่ำ : .42 และ .35) พบว่าเจตคติต่อการไปใช้สิทธิ์มีน้ำหนักการทำนายเจตนาการไปใช้สิทธิ์สูงกว่ากลุ่มอ้างอิงทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง (กลุ่มรวม : .44 และ .14 กลุ่มสูง : .46 และ .20 กลุ่มต่ำ : .36 และ .14) และพบว่ากลุ่มที่มีความตระหนักเตือนตนเองต่ำเจตนาการไปใช้สิทธิ์ทำนายพฤติกรรมสูงกว่ากลุ่มที่มีความตระหนักเตือนตนเองสูงอย่างมีนัยสำคัญ (.82 กับ .59)

จากการศึกษางานวิจัยที่ใช้รูปแบบของฟิชไบน์ในการศึกษาพฤติกรรมเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ผู้ศึกษาจึงขอตั้งสมมติฐานดังนี้ (1) เจตนาเชิงพฤติกรรมสามารถทำนายพฤติกรรมของครูและผู้นำท้องถิ่นในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดขอนแก่นได้อย่างมีนัยสำคัญ เป็นสมมติฐานข้อที่ 2 (2) เจตคติต่อผู้สมัครและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงสามารถทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมของครูและผู้นำท้องถิ่นได้อย่างมีนัยสำคัญเป็นสมมติฐานข้อที่ 4 (3) ความเชื่อเกี่ยวกับผลกรรมการลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครกับการประเมินผลกรรมความเชื่อ และความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงและแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงของครูและผู้นำท้องถิ่น มีความแตกต่างกันในกลุ่มที่เลือกผู้สมัครหมายเลข 1, 2 และหมายเลข 3 เป็นสมมติฐานข้อที่ 5 และ (4) เจตคติต่อการลงคะแนนเลือกผู้สมัครแต่ละคนมีความสัมพันธ์กับเจตนาเชิงพฤติกรรมและพฤติกรรมในการลงคะแนนเสียงสูงกว่าเจตคติที่มีต่อพรรคของผู้สมัคร และเจตคติที่มีต่อหัวหน้าพรรคเป็นสมมติฐานข้อที่ 6

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปแบบพฤติกรรมระหว่างบุคคล (A Model of Interpersonal Behavior)

ทรัยแอนดิส (Triandis 1980 : 199) ได้เสนอโครงร่างทฤษฎีของตนซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลัก ๆ ดังแผนภาพที่ ๑

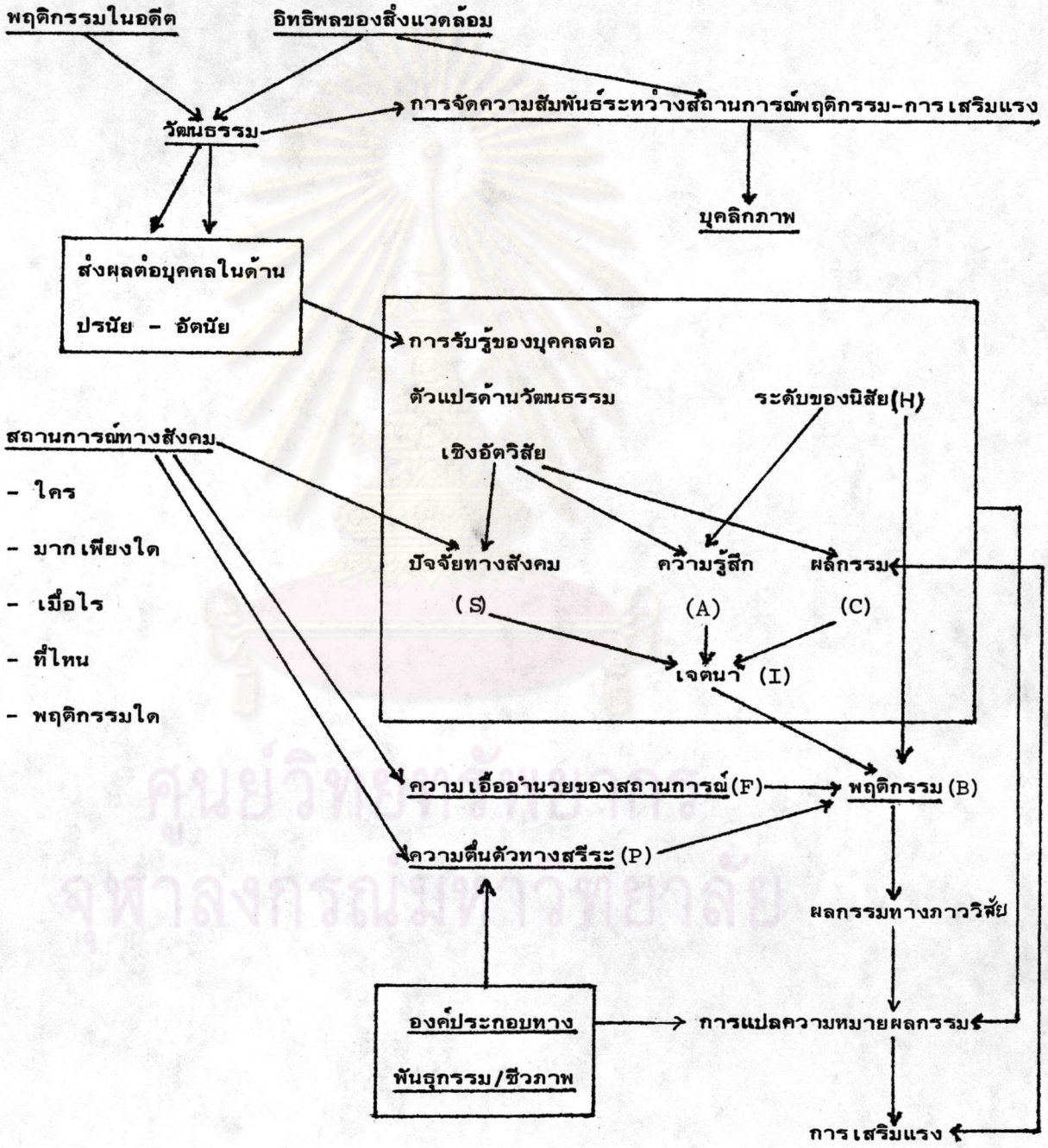

แผนภาพที่ ๑ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลัก ๆ ของรูปแบบพฤติกรรมระหว่างบุคคล (Triandis 1980 : 199)

พฤติกรรม (Behavior) ที่บุคคลกระทำจะนำไปสู่ผลกรรมทางภาววิสัยซึ่งบุคคลจะแปลความหมายของผลกรรมและจะรู้สึกว่าได้รับการเสริมแรงจากการกระทำพฤติกรรมนั้น การเสริมแรงจะส่งผลต่อความรู้สึกใน 2 ทางคือ เกิดการเปลี่ยนแปลงในการรับรู้ความเป็นไปได้ที่จะเกิดผลกรรมนั้นอีกในอนาคตถ้ากระทำพฤติกรรมนั้น (Perceived Probabilities) และเกิดการเปลี่ยนแปลงในคุณค่าของผลกรรมนั้น (The Value of Consequences) ความเป็นไปได้ที่จะเกิดผลกรรมและคุณค่าของผลกรรมจะเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้บุคคลเกิดเจตนาที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น (Behavioral Intention) และเจตนาเชิงพฤติกรรมนี้จะเป็นตัวแปรหนึ่งที่กำหนดพฤติกรรม

นิสัย (Habit) และความตื่นตัวทางสรีระ (Physiological Arousal) ก็เป็นตัวแปรที่กำหนดพฤติกรรมด้วยเช่นกัน แต่ทว่าถ้าหากเจตนาที่จะกระทำพฤติกรรมมีสูงประกอบทั้งนิสัยเดิมต่อพฤติกรรมนั้นมีอยู่ และมีการกระตุ้นอย่างเหมาะสมแล้วก็ตาม ก็อาจไม่เกิดพฤติกรรมเช่นนั้นได้ ถ้าหากสถานการณ์ที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นไม่เอื้ออำนวย ดังนั้นความเอื้ออำนวยของสถานการณ์ (Facilitating Conditions) จึงเป็นปัจจัยหนึ่งของการกำหนดพฤติกรรม

การแปลความหมายผลกรรมทางภาววิสัยอาจแตกต่างกันเนื่องจากอิทธิพลของพันธุกรรมและชีวภาพ หรืออาจเป็นเพราะบุคคลมีประสบการณ์ในการจัดความสัมพันธ์ของสถานการณ์พฤติกรรมและการเสริมแรงต่างกัน หรืออาจกล่าวได้ว่าการแปลความหมายผลกรรมขึ้นกับบุคลิกภาพของบุคคล

บุคลิกภาพเกิดจากการกล่อมเกลาทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคมของบุคคลที่เรียกว่าวัฒนธรรมทางอัตวิสัยของกลุ่ม (Subjective Culture of Group) วัฒนธรรมทางอัตวิสัยนี้จะรวมเอาปทัสถาน (Norms) บทบาท (Roles) และค่านิยม (Values) ไว้ด้วย และก่อรูปเป็นปัจจัยทางสังคม (Social Factor) ที่มีอิทธิพลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมของบุคคล จากประสบการณ์ของบุคคลทำให้บุคคลเกิดความรู้สึก (Affect) ต่อพฤติกรรมนั้น และความรู้สึกนี้ก็จะเป็นตัวแปรหนึ่งที่กำหนดเจตนาเชิงพฤติกรรมด้วย

บุคลิกภาพของบุคคลดูเหมือนจะเป็นผลลัพท์ของการจัดความสัมพันธ์ของสถานการณ์พฤติกรรม-การเสริมแรง และวัฒนธรรมทางอัตวิสัยตามที่บุคคลแสดงออกมา วัฒนธรรมทางอัตวิสัย

สะท้อนถึงสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นในสภาพแวดล้อมหนึ่ง ๆ และได้รับการกล่อมเกลามายาวนาน จนกลับมาเป็นแรงบีบที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์

นอกจากนี้พฤติกรรมหนึ่ง ๆ จะเกิดขึ้นหรือไม่นั้นต้องพิจารณาสถานการณ์ทางสังคม (Social Situations) ประกอบด้วย เช่นพฤติกรรมนั้นจะเกิดกับใคร ที่ไหน เมื่อไร มากน้อยเพียงใด และสถานการณ์ทางสังคมนี้จะมีอิทธิพลต่อความเอื้ออำนวยทางสถานการณ์และความตื่นตัวทางสรีระของบุคคล ตลอดจนส่งผลต่อระดับของปัจจัยทางสังคมด้วย (Triandis 1980 : 198-200)

จากโครงร่างทฤษฎีที่เสนอมานี้สามารถสรุปได้ดังนี้

1. พฤติกรรมระหว่างบุคคลกำหนดจากตัวแปรคือ เจตนาเชิงพฤติกรรมและนิสัย

2. ความน่าจะเป็นของการกระทำหนึ่ง เป็นฟังก์ชั่นของผลรวมของนิสัยกับเจตนาเชิงพฤติกรรม คูณกับความตื่นตัวทางสรีระ และความเอื้ออำนวยของสถานการณ์เขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$P_a = \left[W_H \cdot H + W_I \cdot I \right] \cdot F \cdot P \qquad \text{_____(6)}$$

เมื่อ P_a หมายถึง ความน่าจะเป็นของการกระทำหนึ่ง มีค่าเป็นไปได้จาก 0 ถึง 1

H หมายถึง นิสัย (Habit) วัดจากจำนวนครั้งที่บุคคลเคยทำพฤติกรรมนี้มาแล้ว

I หมายถึง เจตนาที่จะทำพฤติกรรมนี้ (Behavioral Intention)

F หมายถึง ความเอื้ออำนวยของสถานการณ์ (Facilitating Conditions) ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่เอื้อต่อการกระทำนี้

P หมายถึง ความตื่นตัวทางสรีระ (Physiological Arousal)

W_H, W_I หมายถึง น้ำหนักถ่วงนิสัยและเจตนา ซึ่งคำนวณได้จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

3. น้ำหนักถ่วงนิสัยและเจตนาในการกำหนดพฤติกรรมจะต่างกันขึ้นอยู่กับพฤติกรรม ถ้าพฤติกรรมนี้เป็นพฤติกรรมที่ค่อนข้างใหม่ น้ำหนักถ่วงเจตนาจะมีค่ามากกว่านิสัย แต่ถ้าพฤติกรรมนี้เคยทำอยู่จนเป็นอัตโนมัติ น้ำหนักถ่วงนิสัยจะมีค่ามากกว่าเจตนา

4. เจตนาเชิงพฤติกรรมเป็นฟังก์ชั่นของปัจจัยทางสังคม ความรู้สึกที่มีต่อพฤติกรรม และคุณค่าของผลกรรมของการทำพฤติกรรมนี้ เขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$I = W_S \cdot S + W_A \cdot A + W_C \cdot C \qquad \text{_____(7)}$$

เมื่อ S หมายถึง ปัจจัยทางสังคม (Social Factor) ซึ่งประกอบด้วย ปทัสถาน (Norms) บทบาท (Roles) อัตมโนทัศน์และข้อตกลงที่มีต่อกัน (Interpersonal Agreement)

A หมายถึง ความรู้สึก (Affect) ที่มีต่อพฤติกรรม

C หมายถึง คุณค่าของผลกรรม (Consequence) ของการทำพฤติกรรมนี้ ซึ่งขึ้นอยู่กับตัวกำหนด 2 ตัวคือ การรับรู้ผลกรรมของการกระทำ และความรู้สึกที่มีต่อผลกรรม ดังสมการคือ

$$C = \sum_{i=1}^{n} Pc_i \, Vc_i \qquad \text{_____(8)}$$

Pc_i หมายถึง การรับรู้โดยอัตวิสัยว่าผลกรรม i จะเกิดตามหลังพฤติกรรม (Percieved Consequences)

Vc_i หมายถึง ความรู้สึกที่มีต่อผลกรรม i (Value of Consequences)

n หมายถึง จำนวนผลกรรม

W_S, W_A และ W_C หมายถึง น้ำหนักถ่วงปัจจัยทางสังคม ความรู้สึก และคุณค่าของผลกรรม ซึ่งคำนวณได้จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5. ความสำคัญเชิงสัมพัทธ์ของปัจจัยทางสังคม ความรู้สึก และคุณค่าของผลกรรมที่มีต่อพฤติกรรมขึ้นอยู่กับแบบของพฤติกรรม แบบของลักษณะทางสังคม และแบบของบุคคลที่จะทำพฤติกรรมนั้น

6. ผลกรรมของการกระทำจะป้อนกลับสู่บุคคลและกลายเป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดพฤติกรรม ดังนั้นพฤติกรรมจึงสามารถเป็นเจตคติได้

7. เจตคติกับความเชื่อ

เจตคติ (Attitude) หมายถึงความนึกคิดที่บรรจุด้วยอารมณ์ความรู้สึกซึ่งเป็นแนวทางที่จะแสดงออกมาในลักษณะของการกระทำตามสถานการณ์ทางสังคม (Triandis 1971 : 2) ดังนั้นเจตคติจึงประกอบด้วย

1) ความรู้สึกต่อเป้าหมาย (Affect) หมายถึงความรู้สึกชอบ-ไม่ชอบ หรือทำทีที่ดี-ไม่ดีที่บุคคลมีต่อเป้าหมายของเจตคติ

2) ความรู้ความเข้าใจ (Cognition) หมายถึงการรับรู้ผลกรรมของการกระทำ และคุณค่าในผลกรรมของการกระทำที่บุคคลมีต่อเป้าหมายของเจตคติ

3) เจตนาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Intention) หมายถึงแนวโน้มหรือความพร้อมที่บุคคลจะปฏิบัติต่อเป้าหมายของเจตคติ

โดยเหตุนี้เจตคติจึงขึ้นอยู่กับความเชื่อตามที่บุคคลมีประสบการณ์ ทั้งนี้มนุษย์มีความสามารถในการจัดการต่อประสบการณ์ของตน ความเชื่อเป็นผลจากการสร้างความสัมพันธ์กันภายในและระหว่างประสบการณ์ต่าง ๆ บุคคลจะกระทำพฤติกรรมตามลักษณะเกณฑ์จากประสบการณ์ (Criteria Attribute) ตัวอย่างเช่น บุคคลอาจจะมีความเชื่อต่างกันในเกณฑ์ที่ว่าระบบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยนั้นต้องมีพรรคการเมืองอย่างน้อย 2 พรรค บุคคลที่มีความเชื่อนี้ก็จะระบุว่าระบบการปกครองของสหภาพโซเวียตรัสเซียไม่เป็นประชาธิปไตย เพราะมีพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว ดังนั้นหากสังคมที่บุคคลมีความเชื่อเช่นนี้ ปกครองโดยระบบพรรคการเมืองเดียว บุคคลนั้นจะมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมคัดค้าน ต่อสู้เพื่อให้ได้มาตามที่ตนมีความเชื่อนั้น

ข้อจำกัดของทฤษฎี (Triandis 1977 : 19-20)

1. ถ้าตัวแปรในรูปแบบ (ได้แก่ นิสัย ปทัสถาน ความรู้สึก และอื่น ๆ) มีความสอดคล้องกัน พฤติกรรมก็สามารถทำนายได้จากตัวแปรเหล่านี้ได้ดี แต่ถ้ามีความสอดคล้องกันน้อย น้ำหนักการทำนายพฤติกรรมก็จะลดลง เช่น บุคคลที่อยู่ในในวัฒนธรรมที่การสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม และบุคคลก็มีความรู้สึกทางลบต่อการสูบบุหรี่ เราสามารถทำนายได้อย่างมั่นใจว่าบุคคลจะไม่สูบบุหรี่ แต่ถ้าตัวแปร 1 ใน 2 นี้เป็นทางบวกต่อการสูบบุหรี่อย่างมาก การทำนายพฤติกรรมสูบบุหรี่ของบุคคลก็จะมีน้ำหนักน้อยลงไป

2. ถ้าการวัดตัวแปรเหล่านี้ไม่ดีพอจะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการทำนายมากขึ้นไปด้วย เช่นตัวอย่างกรณีแรก ตัวแปรทั้ง 2 มีความสอดคล้องกันสูง ความคลาดเคลื่อนในการทำนายจะมีน้อย แต่กรณีที่สอง ความคลาดเคลื่อนในการวัดจะมีมากขึ้น การทำนายจะมีความคลาดเคลื่อนมาก นอร์แมน (Norman 1975 : 83-91) ศึกษาความสอดคล้องระหว่างความรู้ความเข้าใจกับความรู้สึก ในการทำนายพฤติกรรมอาสาสมัครของนักศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับความรู้สึกสูง มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมอาสาสมัครสูงด้วย และกลุ่มตัวอย่างที่ความรู้ความเข้าใจกับความรู้สึกมีความสัมพันธ์กันน้อย การทำนายพฤติกรรมก็ลดลง

3. ถ้าการรับรู้ผลกรรมของการกระทำหนึ่ง ๆ ไม่คงเส้นคงวา และคุณค่าของผลการกระทำมีค่าต่ำ ตัวแปรความรู้ความเข้าใจก็ไม่สามารถทำนายพฤติกรรมได้ ในบางสภาพแวดล้อมที่มีความสับสนขัดแย้งภายในมาก ตัวแปรความรู้ความเข้าใจจะทำนายพฤติกรรมได้น้อยมาก

4. ถ้าการวัดพฤติกรรม เจตคติต่อพฤติกรรมและเจตนาเชิงพฤติกรรมมีความจำเพาะที่สอดคล้องกัน การทำนายพฤติกรรมจะยิ่งมีสูง

ต่อไปนี้จะกล่าวถึงรายละเอียดของตัวแปรแต่ละตัวดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรม (Behavior) เป็นการอ้างถึงประเภทอย่างกว้าง ๆ ของปฏิสัมพันธ์โดยอินทรีย์ที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากภายนอกหรือภายในอินทรีย์ แสดงออกเป็นการกระทำ (Act) ซึ่งสามารถวัดได้ในแง่ของความต่อเนื่อง ความหนักแน่น ความสม่ำเสมอ และความเป็นไปได้

ในสภาพการณ์ที่แน่นอน การวัดพฤติกรรมสามารถกระทำได้ทั้งการสังเกตโดยตรง และจากคำรายงานพฤติกรรมของผู้ถูกวัด สำหรับบางพฤติกรรมควรสนใจทั้งพฤติกรรมในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต แต่ส่วนมากสนใจศึกษาพฤติกรรมปัจจุบันมากกว่า การวัดพฤติกรรมอาจมีปัญหาในด้านการกำหนดช่วงเวลาที่วัด การกำหนดขอบเขตพฤติกรรมที่วัด การกำหนดลักษณะรวมหรือรายละเอียดของพฤติกรรมที่วัด ความคลาดเคลื่อนของการวัด ตลอดจนตัวแปรบางอย่างที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมที่วัด เป็นต้น ดังนั้นผู้ศึกษาจึงต้องทำความเข้าใจปัญหาที่อาจเกิดขึ้นเหล่านี้ให้ถ่องแท้

2. <u>การกระทำ</u> (Acts) การกระทำในคำนิยามเชิงสังคมเป็นการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อต่าง ๆ ของอินทรีย์ การกระทำบางอย่างมีความแตกต่างกันในด้านความถี่และความหนักแน่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางสังคม เช่น บางสังคมการทักทายด้วยการจับมือ เป็นการกระทำที่ปกติวิสัย แต่บางสังคมการจับมือไม่ถือเป็นการทักทายที่นิยมใช้กัน โดยเหตุนี้การจับมือมักจะพบเห็นได้เสมอในสังคมที่นิยมใช้ จนกลายเป็นนิสัย (Habit) ได้ (Triandis 1977 : 5; 1980:201) การวัดการกระทำทำได้โดยกำหนดว่าจะวัดการกระทำใด ที่ไหน เมื่อไร และด้วยวิธีใด ถ้าจะวัดความเป็นไปได้ที่จะเกิดการกระทำนั้น (Probability of an Act) ซึ่งเป็นการวัดการกระทำในอนาคตสามารถทำได้โดยใช้สมการที่ 6 (หน้า 43)

3. <u>เจตนาเชิงพฤติกรรม</u> (Behavioral Intention) เป็นสิ่งชี้แนะว่าบุคคลจะกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ หรือไม่ ซึ่งสามารถวัดขนาดของเจตนาได้ เช่น "ต้องทำ" "จะทำ" หรือ "อาจจะทำ" การกระทำเป็นตัวสะท้อนของเจตนาเชิงพฤติกรรมและเป้าหมาย (Goal) โดยที่เป้าหมายเป็นผลลัพท์ที่สัมพันธ์กับการกระทำที่จำเพาะเจาะจง บุคคลสามารถรายงานเป้าหมายของตนได้โดยถามว่า "คุณพยายามจะทำอะไร" หรือ "คุณหวังว่าจะเกิดอะไรขึ้น" ดังนั้นเจตนาเชิงพฤติกรรมจึงเป็นความเข้าใจที่บุคคลจะกระทำ ทริยแอนดิสได้แบ่งเจตนาเป็น 2 ประเภท (Triandis 1977 : 5-7) คือ

3.1 การกระทำที่มีลักษณะเจตนาจำเพาะ ตัวอย่างเช่น "ท่านมีความตั้งใจจะลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์เป็น ส.ส.กทม.หรือไม่" การลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์ เป็นการกระทำที่เป็นเจตนาจำเพาะ

3.2 การกระทำที่มีลักษณะเจตนาทั่วไป ตัวอย่างเช่น

กับเด็กบริการที่ปั๊มน้ำมัน

ข้าพเจ้าจะ (1) จ่ายค่าน้ำมัน 9

(2) สอบถามถึงสาเหตุที่เครื่องยนต์มีเสียงดังผิดปกติ 3

(3) บอกกับเขาเกี่ยวกับปัญหาส่วนตัว 0

(4) ขอให้เขาตรวจสอบระดับน้ำมัน 6

เมื่อ 0 หมายถึง ไม่เคยทำเลย

1 หมายถึง ไม่เคยทำ

2 หมายถึง อาจจะทำบ้าง

3 หมายถึง จะทำเป็นบางครั้ง

4 หมายถึง อาจจะไม่ทำ

5 หมายถึง อาจจะทำ

6 หมายถึง มากกว่าที่จะไม่ทำ

7 หมายถึง มักจะทำ

8 หมายถึง ทำบ่อย

9 หมายถึง ทำบ่อยมาก

4. นิสัย (Habit) มีพฤติกรรมบางอย่างที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่างเป็นไปเอง โดยที่ผู้กระทำขาดความตระหนักหรือรู้ตัว ปฏิกริยาเหล่านี้ไม่ใช่เกิดจากการเรียนรู้ แต่ว่านิสัยเป็นผลมาจากการเรียนรู้พฤติกรรมที่ผ่านการเรียนรู้มีโอกาสเกิดขึ้นได้อีกในอนาคตเมื่อสภาพการณ์สอดคล้องหรือเอื้ออำนวย พฤติกรรมที่กระทำบ่อย ๆ สามารถเป็นนิสัยได้ นิสัยจึงเป็นเหมือนปฏิกริยาสะท้อนที่ไม่เพียงแต่เกิดจากการเรียนรู้ในอดีต แต่ยังเป็นระดับความสามารถของอินทรีย์ที่สัมพันธ์กับความยากง่ายของงานด้วย นิสัยสำหรับบางพฤติกรรมมีความสำคัญมากกว่าเจตนาเชิงพฤติกรรม หากพฤติกรรมนั้นมีลักษณะเป็นแบบแผนที่ทำซ้ำ ๆ กันมานาน แต่บางพฤติกรรมหากบุคคลไม่คุ้นเคย เจตนาจะมีความสำคัญมากกว่านิสัย (Triandis 1977 : 12; 1980 : 220) จากการศึกษาการใช้เข็มขัดนิรภัยในรถยนต์ของวิทเทนบราเคอร์และคณะ (Wittenbraker, Gibles and Kahle 1983 : 406-421) พบว่านิสัยที่เคยใช้เข็มขัดนิรภัยมีน้ำหนักการทำนาย

พฤติกรรมสูงกว่าน้ำหนักเจตนาที่จะใช้เข็มขัดนิรภัย (β_H = .65 และ β_I = .29) เช่นเดียวกับแลนดิส, ทรัยแอนดิส และอาดามโพวโลส (Landis, Triandis and Adamopaulos 1978 : 227-237 cited by Triandis 1980 : 227) พบว่าพฤติกรรมการสอนของครูในชั้นเรียนสามารถทำนายได้ดีด้วยตัวแปรนิสัยมากกว่าตัวแปรเจตนา ในทางกลับกันพฤติกรรมการบริจาคโลหิตซึ่งศึกษาโดยโพมาซอล (Pomazal 1974 : cited by Triandis 1980 : 227) พบว่าเจตนาการบริจาคโลหิตมีน้ำหนักการทำนายสูงกว่าน้ำหนักนิสัย และการศึกษาพฤติกรรมการรับประทานอาหารฟาสต์-ฟูดที่ร้านขายแฮมเบอร์เกอร์ของบรินเบิร์กและดูแรนด์ (Brianberg and Durand 1983 : 459-427) พบว่าเจตนาเชิงพฤติกรรมมีน้ำหนักสูงกว่านิสัย คือ .38 และ .05 ตามลำดับ

การวัดนิสัยสามารถทำได้โดยการวัดความถี่ของพฤติกรรมนั้นในอดีต เช่น "คุณเคยมีนัดกับนักศึกษาผิวดำกี่ครั้ง" หรือ

บ่อยไหมที่ท่านไปรับประทานอาหารฟาสต์-ฟูดที่ร้านขายแฮมเบอร์เกอร์

_____ ไม่เคย

_____ เดือนละครั้ง

_____ ทุก ๆ 2 สัปดาห์

_____ สัปดาห์ละครั้ง

_____ ทุก ๆ 2 วัน

_____ ทุกวัน

5. <u>ความเอื้ออำนวยของสถานการณ์</u> (Facilitating Condition) เดิมทีทรัยแอนดิสให้ความหมายของความเอื้ออำนวยของสถานการณ์ที่รวมเอาความพร้อมทางกายภาพของผู้กระทำพฤติกรรมเข้าไว้ด้วย (Triandis 1977 : 10) แต่ในปี 1980 ทรัยแอนดิสได้ให้ความหมายใหม่เป็นความเอื้ออำนวยทางสภาพแวดล้อมเชิงภูมิศาสตร์ (Triandis 1980 : 205) เช่นบุคคลอาจมีเจตนาสูงที่จะไปลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์และนิสัยเดิมก็ลงคะแนนให้ผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์ทุกครั้ง แต่ในวันเลือกตั้งเกิดฝนตก (ความเอื้ออำนวยของสถานการณ์เป็นศูนย์) บุคคลก็จะไม่ไปใช้สิทธิ์ นั่นคือพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง

เลือกผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์ก็ไม่เกิดขึ้น และในการศึกษาของบรินเบิร์กและดูแรนด์ (Brinberg and Durand 1983 : 466) พบว่าเมื่อนำตัวแปรความเอื้ออำนวยทางสถานการณ์คูณกับตัวแปรเจตนาและตัวแปรนิสัย น้ำหนักการทำนายพฤติกรรมการรับประทานอาหารฟาสต์-ฟูดก็ไม่สูงขึ้นแต่กลับลดลง (เมื่อ I + H มีค่า R = .41 และ FH + FI มีค่า R = .28) การวัดความเอื้ออำนวยของสถานการณ์ทำโดยประมาณค่าความยากง่ายของการกระทำ เช่น

โปรดประมาณค่าความยากง่ายในการเดินทางไปรับประทานอาหารฟาสต์-ฟูดที่ร้านขายแฮมเบอร์เกอร์ในสัปดาห์หน้า

สะดวกมาก : +3 : +2 : +1 : 0 : -1 : -2 : -3 : ลำบากมาก

6. <u>ความตื่นตัวทางสรีระ</u> (Physiological Arousal) เป็นความพร้อมของอินทรีย์ที่จะกระทำพฤติกรรมเป้าหมาย ซึ่งมีผลต่อการเพิ่มหรือลดความเป็นไปได้ของการกระทำ หากบุคคลมีความตั้งใจสูงที่จะไปใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียงและสภาพแวดล้อมก็เอื้ออำนวยแต่เกิดป่วยไข้ (ความพร้อมทางกายภาพเป็นศูนย์) ความเป็นไปได้ของการกระทำก็เท่ากับศูนย์ เป็นต้น

7. <u>ปัจจัยทางสังคม</u> (Social Factors) บุคคลเป็นสัตว์สังคม ปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกันในทางสังคมจะมีปทัสถาน บทบาท และการรับรู้ตนเองของตนและกลุ่ม ซึ่งส่งผลต่อการกระทำของบุคคล ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรม (Triandis 1980 : 210)

<u>ปทัสถาน</u> (Norms) เป็นการรับรู้ของบุคคลว่าการกระทำหนึ่งเป็นสิ่งเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมในสังคม หรือกลุ่มที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ในบางสังคมการทำผิดต่อปทัสถานอาจถูกลงโทษจากสังคมได้ หากปทัสถานเปลี่ยนไปพฤติกรรมของบุคคลก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย (Triandis 1971 : 143-145) ดังนั้นปทัสถานเป็นตัวแปรหนึ่งในปัจจัยทางสังคมที่กำหนดเจตนาเชิงพฤติกรรม ได้กอร์ซัชและออร์ทเบิร์ก (Gorsuch and Ortberg 1983 : 1025-1028) พบว่าพฤติกรรมที่มีลักษณะทางจริยธรรม ตัวแปรปทัสถานมีอิทธิพลสูงในการทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมเมื่อเปรียบเทียบเจตคติและกลุ่มอ้างอิง (.52, .14 และ .29 ตามลำดับ) พอมาซอลและแจคคาร์ด (Pomazal and Jaccard 1976 : 317-326) พบว่าเจตนาเชิงพฤติกรรมการช่วยเหลือผู้อื่น ตัวแปรปทัสถานมีความสัมพันธ์กับเจตนาเชิงพฤติกรรมสูงเช่นกัน เมื่อเปรียบเทียบ

กับเจตคติและกลุ่มอ้างอิง (.50, .59 และ .23) และพบว่าปทัสถานมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการช่วยเหลือสูงกว่าเจตคติและกลุ่มอ้างอิง (.43, .38 และ .09) การวัดปทัสถานของบุคคลอาจทำได้เช่นเดียวกับการวัดความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง (NB) ในรูปแบบของฟิชไบน์ (Triandis 1977 : 15; Jaccard and Davidson 1975 : 501) เช่น

<u>บทบาท</u> (Roles) มีความหมายคล้ายกับปทัสถานในแง่ของความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมจะต่างตรงที่ว่าบทบาทเป็นสิ่งที่พึงกระทำตามสถานภาพของบุคคลในสังคม ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภทคือ บทบาททั่วไป บทบาทเฉพาะบุคคล และบทบาทตามกฎหมาย บทบาทสามารถวัดได้ด้วยมาตรบทบาทแตกต่าง (Triandis 1977 : 78; Brinberg 1979 : 568) เช่น

นักศึกษาชาย (หญิง)

ควร : +3 : +2 : +1 : 0 : -1 : -2 : -3 : ไม่ควร

มีนัดกับนักศึกษาหญิง (ชาย)

หรือ

_____ควร _____ไม่ควร

มีนัดกับนักศึกษาหญิง (ชาย)

<u>อัตมโนทัศน์</u> (Self-Concept) เป็นการรับรู้เกี่ยวกับตนเองว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีลักษณะที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ เช่นบุคคลที่รู้สึกว่าตนเองมีลักษณะที่ชอบขับรถเร็ว เจตนาที่จะขับรถเร็วก็จะมีในตัวบุคคล โอกาสที่จะขับรถเร็วก็เป็นไปได้สูง (Triandis 1977 : 15; Brinberg 1979 : 568) เราสามารถวัดอัตมโนทัศน์ต่อการกระทำได้ ดังตัวอย่าง

คุณคิดว่าคุณเป็นบุคคลที่มีลักษณะเหมาะสมที่จะมีนัดกับนักศึกษาหญิงหรือไม่

_____ใช่ _____ไม่ใช่

หรือ คิดว่าใช่ : +3 : +2 : +1 : 0 : -1 : -2 : -3 : คิดว่าไม่ใช่

ข้อตกลงระหว่างบุคคล (Interpersonal Agreement) เป็นการสัญญาระหว่างบุคคลที่บุคคลหนึ่งสัญญาว่าจะกระทำตามที่ตกลงไว้กับอีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรม จากการศึกษาเรื่องการเลือกตั้งผู้ว่าการรัฐเท็กซัส โดยเดวิสและรังค์ (Davis and Runge 1981 : 105) พบว่าเมื่อควบคุมตัวแปรข้อผูกมัด ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติทางตรงกับเจตคติทางอ้อมจะลดลงอย่างมีนัยสำคัญจากระหว่าง .71 ถึง .80 เป็นระหว่าง .49 ถึง .69 ซึ่งส่งผลต่อการทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมด้วย ตัวอย่างการวัดข้อตกลงระหว่างบุคคลเช่น

ข้าพเจ้ารับปากว่าจะลงคะแนนเสียงให้บริสโคลเป็นผู้ว่าการรัฐเท็กซัส

_____ใช่ _____ไม่ใช่

8. ความรู้สึก (Affect) ความรู้สึกต่อการกระทำเป็นการสะท้อนออกถึงอารมณ์โดยตรง (Direct Emotional Response) ต่อพฤติกรรมว่าชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจต่อพฤติกรรมหรือเป้าหมาย การวัดความรู้สึกต่อการกระทำสามารถวัดด้วยมาตรจำแนกความหมาย (Semantic Differential Scale) ของออสกูดและคณะ (Triandis 1977 : 19) ซึ่งตรงกับมาตรวัดเจตคติทางตรงในทฤษฎีของฟิชไบน์ แต่ทรัยแอนดิสไม่ถือว่าความรู้สึกเป็นองค์ประกอบเดียวของเจตคติ (Triandis 1971 : 2; Fishbein 1980 : 90)

9. คุณค่าของผลกรรมที่รับรู้ (Value of the Percieved Consequences) เป็นการสะท้อนถึงความคาดหวังในการเสริมแรงที่จะเกิดขึ้นในการกระทำพฤติกรรมหนึ่ง ๆ ซึ่งประกอบด้วยการรับรู้ผลกรรมที่เกิดขึ้น และความรู้สึกต่อผลกรรมที่เกิดขึ้น (Triandis 1977 : 16-17; 1980 : 218)

การรับรู้ผลกรรมของการกระทำ (Percieved Consequences of an Act : P_c) การกระทำหนึ่ง ๆ บุคคลสามารถรับรู้ผลกรรมบางอย่างที่เกิดขึ้น ถ้าบุคคลรับรู้ว่าผลกรรมนี้ต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอนจะมีค่าเป็น 1 ถ้ารับรู้ว่าผลกรรมนี้ไม่เกิดอย่างแน่นอนมีค่าเป็นศูนย์ แต่ถ้าไม่แน่ใจจะเท่ากับ .5 ในทางปฏิบัติที่นิยมใช้ในการวิจัย การวัด P_c จะใช้การประมาณค่า 7 หรือ 9 ช่วง (Jaccard and Davidson 1975 : 497-517; Triandis 1977 : 19; Brinberg 1979 : 563) และถือว่าตรงกับการวัดความเชื่อเกี่ยวกับผลกระทำในรูป

แบบของฟิชไบน์ (Triandis 1977 : 232) แต่ทรัยแอนดิสไม่ได้เสนอวิธีการหาผลกรรมที่รับรู้อย่างเด่นชัดเท่าฟิชไบน์

ความรู้สึกต่อผลกรรมของการกระทำ (Value of Consequence : V_c) เป็นการประเมินความรู้สึกที่ใกล้ชิดต่อผลกรรมของการกระทำหนึ่ง ๆ ซึ่งวัดโดยใช้มาตรจำแนกความหมายของออสกูดและคณะ และตรงกับการประเมินผลกรรมของการกระทำในรูปแบบของฟิชไบน์ ในทางปฏิบัติจึงนิยมใช้วิธีหาการรับรู้ผลกรรมของการกระทำและความรู้สึกต่อผลกรรมแบบเดียวกับที่ฟิชไบน์ใช้ในการหาความเชื่อเด่นชัด (Jaccard and Davidson 1975 : 505; Brinberg 1979 : 563)

การเปรียบเทียบรูปแบบของฟิชไบน์กับรูปแบบของทรัยแอนดิส

ทรัยแอนดิส (Triandis 1977 : 213-232) ได้เปรียบเทียบรูปแบบของตนกับรูปแบบของฟิชไบน์ว่ามีความแตกต่างกันในประเด็นต่อไปนี้

1. รูปแบบตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลถูกสร้างขึ้นเพื่อให้อธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมให้ได้มากที่สุดด้วยจำนวนตัวแปรที่น้อยที่สุด แต่รูปแบบของพฤติกรรมระหว่างบุคคลสร้างขึ้นเพื่อให้สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมให้ได้มากที่สุด

2. สมการ (6) ในทฤษฎีของทรัยแอนดิสมีตัวแปรด้านนิสัย ความเอื้ออำนวยของสถานการณ์และความพร้อมทางกายภาพ (ตัวแปรหลังเพิ่มขึ้นในปี 1980 : Triandis 1980 : 216) เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมด้วย แต่ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลมีเจตนาเชิงพฤติกรรมเพียงตัวเดียวเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม

3. ทฤษฎีของทรัยแอนดิสใช้ปัจจัยทางสังคมต่าง ๆ เป็นตัวแปรทำนายเจตนาด้วย แต่ในทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลตัวแปรทำนายทำนองปัจจัยทางสังคมถือว่าเป็นตัวแปรภายนอกเท่านั้น

4. ทฤษฎีของทรัยแอนดิสมีตัวแปรความรู้สึกที่มีต่อพฤติกรรมแยกเป็นอิสระจากตัวแปรคุณค่าของผลกรรมที่รับรู้ แต่ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลระบุให้ความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำและการประเมินผลการกระทำเป็นตัวกำหนดเจตคติ

ทรัยแอนดิส (Triandis 1977 : 233) อ้างถึงงานวิจัย 3 เรื่องที่พยายามทดสอบทฤษฎีของตน เปรียบเทียบกับทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล ผลการวิจัยโดยส่วนรวมปรากฏว่าทฤษฎีทั้งสองสามารถทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมได้ดี แต่ทฤษฎีของทรัยแอนดิสอธิบายความแปรปรวนได้ดีกว่าในกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่า ขณะที่ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลอธิบายกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่าได้ดีกว่า

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาในประเด็นว่าทฤษฎีใดเป็นที่แพร่หลายและถูกนำไปใช้มากกว่ากัน ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลเหนือกว่าทฤษฎีของทรัยแอนดิสในประเด็นนี้มาก เพราะในระยะหลายปีที่ผ่านมามีผู้นำทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลไปศึกษาพฤติกรรมต่าง ๆ มากมาย และได้ผลเป็นที่น่าพอใจ (ธีระพร อุวรรณโณ 2528 : 147-149)

<u>งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง</u>

งานวิจัยที่เปรียบเทียบรูปแบบของฟิชไบน์กับรูปแบบของทรัยแอนดิส พบในรายงานของต่างประเทศ ในประเทศไทยยังไม่พบรายงานที่ศึกษาเชิงเปรียบเทียบดังกล่าว

แจคคาร์ดและเดวิดสัน (Jaccard and Davidson 1975 : 497-517) ได้ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบของฟิชไบน์และรูปแบบของทรัยแอนดิส ในการศึกษาการทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมการวางแผนครอบครัว 3 เจตนาคือ

1. เจตนาที่จะมีบุตร 1 คน ในอีก 2 ปีข้างหน้า (NTY)
2. เจตนาที่จะมีบุตร 2 คน ในครอบครัว (TCF)
3. เจตนาที่จะใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด (BCP)

กลุ่มตัวอย่างเป็นหญิงจากเมืองแถบมีด-เวสเธิร์น จำนวน 270 คน รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ โดยวัดเจตคติต่อพฤติกรรม (A_B) ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง (NB_i) และแรงจูงใจในการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (MC_i) และเจตนาเชิงพฤติกรรม (BI) ในรูปแบบของฟิชไบน์ สำหรับรูปแบบของทรัยแอนดิสนั้นคณะผู้วิจัยวัดความเชื่อในบทบาท

(Role Belief) ความเชื่อในปทัสถานของบุคคล (Personal Normative Belief) การรับรู้เกี่ยวกับผลกรรมของการกระทำ (Percieved Consequences of an Act) และความรู้สึกต่อผลกรรม (Value of Consequence) โดยใช้มาตรเจตคติของฟิชไบน์แทนตัวแปรความรู้สึกต่อกรกระทำ (Affect) ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงแทนปทัสถาน ผลการศึกษาพบว่าค่าสหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างเจตนาเชิงพฤติกรรมกับตัวแปรต่าง ๆ ในรูปแบบของฟิชไบน์สูงกว่าในรูปแบบของแทรัยแอนดิสทั้ง 3 เจตนา คือ NTY : 842 กับ .832, TCF: 730 .727 และ BCP : .837 กับ .806 และค่าสหสัมพันธ์ทุกตัวมีนัยสำคัญน้อยกว่า .01 แสดงว่ารูปแบบทั้งสองสามารถทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมได้โดยรูปแบบของฟิชไบน์ทำนายได้ค่อนข้างสูงกว่าของทรัยแอนดิส

ในปี 1979 บรินเบิร์ก (Brinberg 1979 : 560-575) ได้เสนอผลการวิจัยเปรียบเทียบรูปแบบของฟิชไบน์กับรูปแบบของทรัยแอนดิส ในการศึกษาเจตนาและพฤติกรรมการเข้าโบสถ์วันอาทิตย์อย่างน้อย 1 ครั้งใน 2 อาทิตย์ ของนักศึกษาที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก นิกายโปรเตสแตนต์ และลัทธิยิว ในมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ที่เรียนวิชาจิตวิทยาสังคม จำนวน 137 คน และที่เรียนวิชาอื่น ๆ อีก 105 คน บรินเบิร์กได้เสนอสมการการทำนายเจตนาการเข้าโบสถ์ออกเป็น 3 สมการคือ

1) $I = A_{act} + SN$

2) $I = A + C + S_1$

3) $I = A + C + S_2$

โดยที่ S_1 หมายถึงปัจจัยทางสังคม ซึ่งได้จากการรวมคะแนนปทัสถาน บทบาท และอัตมโนทัศน์ ส่วน S_2 นั้นจะบวกคะแนนปทัสถานทางจริยธรรม (Moral Norm) ด้วย ผลการวิจัยพบว่าตัวแปรทำนายเจตนาการเข้าโบสถ์ของทรัยแอนดิสมีค่าร้อยละของความแปรปรวนของการทำนายสูงกว่าตัวแปรทำนายของฟิชไบน์ทั้ง 3 กลุ่มศาสนา โดยเฉพาะเมื่อบวกคะแนนปทัสถานทางจริยธรรมเข้าด้วย ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณและน้ำหนักถดถอยมาตรฐานของตัวแปรทำนายในรูปแบบของฟิชไบน์กับรูปแบบของทรัยแอนดิส (Brinberg 1979 : 570)

การทดสอบ	R	R_{cor}	น้ำหนักถดถอยมาตรฐาน					
			A_{act}	SN	Affect	C	S_1	S_2
กลุ่มคาทอลิก N = 91								
$I = A_{act} + SN$	.68**	.66	.48**	.33**				
$I = A + C + S_1$	.79**	.77			.28*	.14	.49**	
$I = A + C + S_2$	.84**	.83			.21*	.03		.67**
กลุ่มโปรเตสแตนต์ N = 69								
$I = A_{act} + SN$	.75**	.73	.58**	.22*				
$I = A + C + S_1$	.78**	.76			.24	.49**	.12	
$I = A + C + S_2$	.79**	.76			.22	.48**		.16
กลุ่มยิว N = 49								
$I = A_{act} + SN$	.57**	.51	.36*	.38				
$I = A + C + S_1$	.73**	.69			.48**	.22	.16	
$I = A + C + S_2$	.75**	.71			.45**	.10		.32**

*P < .05 **P < .01

เมื่อเปรียบเทียบตัวแปรทำนายพฤติกรรมการเข้าไบสถ์ บรินเบิร์กพบว่าตัวแปรในรูปแบบของฟิชไบน์ทำนายพฤติกรรมได้มีประสิทธิภาพสูงกว่าตัวแปรในรูปแบบของทรัยแอนดิส ทั้งนี้ได้วัดพฤติกรรมจากนักศึกษาจำนวน 95 คน โดยไม่จำแนกกลุ่มศาสนา ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณและน้ำหนักถดถอยมาตรฐานของตัวแปรทำนายในรูปแบบของฟิชไบน์กับรูปแบบทรัยแอนดิส (Brinberg 1979 : 572)

ตัวแปรเกณฑ์			น้ำหนักถดถอยมาตรฐาน		
	R	R_{cor}	I	F.I	F.H
B	.66**	.64		.91**	-.30
B	.72**	.72	.72**		

**P < .01

บรินเบิร์กและดูแรนด์ (Brinberg and Durand 1983 : 459-472) ได้ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบของฟิชไบน์กับรูปแบบของทรัยแอนดิส ในการทำนายพฤติกรรมการรับประทานอาหารฟาสต์-ฟูดที่ร้านแฮมเบอร์เกอร์ ใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาวิทยาลัยจำนวน 154 คน โดยใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูลวัดตัวแปรเจตนาเชิงพฤติกรรม เจตคติ ความเชื่อเกี่ยวกับผลกรรมของการกระทำ การประเมินผลกรรมการกระทำ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง แรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง นิสัย และความเอื้ออำนวยของสถานการณ์ ผลการศึกษาพบว่าเจตนาเชิงพฤติกรรมสามารถทำนายพฤติกรรมเหนือกว่าตัวแปรอื่น ๆ ดังในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงผลการทำนายพฤติกรรมจากตัวแปรต่าง ๆ (Brinberg and Durand 1983 : 466)

รูปแบบ	R	R_{cor}	น้ำหนักถดถอยมาตรฐาน			
			เจตนา (I)	นิสัย (H)	ความเอื้ออำนวยคูณนิสัย (F*H)	ความเอื้ออำนวยคูณเจตนา (F*I)
B = I	.41**	.41	.41**			
B = I+H	.41**	.39	.33*	.05		
B = F*H+F*I	.28*	.24			.15	-.28*
B = I+H+F*H+F*I	.42**	.38	.43	.13	-.11	.14

*P < .05 **P < .01

ในปี 1983 วิทเทนบราเคอร์, กิบส์ และคาเฮล (Wittenbraker, Gibbs and Kahle 1983 : 406-421) ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้เข็มขัดนิรภัยในรถยนต์ โดยนำตัวแปรนิสัยในทฤษฎีของทรัยแอนดิส เข้าร่วมทำนายพฤติกรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชายและหญิงที่เรียนวิชาจิตวิทยาขั้นนำจำนวน 134 คน การศึกษาครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ช่วงห่างกัน 1 เดือน ในแต่ละช่วงให้ตอบแบบสอบถามที่เหมือนกัน แบบสอบถามสร้างตามทฤษฎีของฟิชไบน์ โดยสอบถามถึงจำนวนครั้งที่ใช้เข็มขัดนิรภัย เมื่อขับรถหรือโดยสารรถ (ในเวลา 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา) และถามคำถามแบบเดิมแต่ถามว่าเป็นเพราะนิสัยหรือไม่ และถามเจตนาในการใช้เข็มขัดนิรภัย

ผลพบว่าตัวแปรนิสัยทำนายพฤติกรรมได้ดีกว่าเจตนาจากการวิเคราะห์ช่วงเวลาเดียวกัน (Synchronous : 1) และวิเคราะห์ข้ามเวลา (Cross-Lagged : 2) ดังในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงค่าสหสัมพันธ์พหุคูณแบบวิเคราะห์เวลาเดียวกัน (1) กับวิเคราะห์ข้ามเวลา (2) และน้ำหนักการถดถอยมาตรฐานในการทำนายพฤติกรรม (Wittenbraker, Gibbs and Kahle 1983 : 415)

รูปแบบ	R	Beta	df	t	F
$B_1 = I_1 + H_1$	.76		2.130		203.54**
I_1		.13		2.48*	
H_1		.79		15.09**	
$B_2 = I_2 + H_2$	.74		2.129		180.19**
I_2		.29		5.21**	
H_2		.65		11.45**	
$B_2 = I_1 + H_1$	.50		2.129		63.87**
I_1		.30		4.02**	
H_1		.49		6.41**	
$B_1 = I_2 + H_2$	.49		2.128		61.26**
I_2		.30		3.78**	
H_2		.48		6.14**	

เมื่อ $^{*}P < .05$ และ $^{**}P < .001$

จากข้อค้นพบของงานวิจัยที่กล่าวมา แสดงว่าพฤติกรรมที่มีลักษณะกระทำอยู่เสมอ ๆ ตัวแปรด้านนิสัยจะมีน้ำหนักการทำนายพฤติกรรมได้ดีกว่าเจตนาเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมที่ค่อนข้างใหม่สำหรับบุคคล น้ำหนักเจตนาเชิงพฤติกรรมจะสามารถทำนายพฤติกรรมได้ดีกว่านิสัย

การศึกษาพฤติกรรมการทดลองลงคะแนนเสียงเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดขอนแก่นนี้ พฤติกรรมดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นบ่อยนัก ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานข้อที่ 1 ว่า ตัวแปรที่ทำนายพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 ของรูปแบบฟิชไบน์ สามารถทำนายพฤติกรรมได้มากกว่าตัวแปรที่ทำนายพฤติกรรมของรูปแบบทรัยแอนดิส และสมมติฐานข้อที่ 3 ตัวแปรปัจจัยทางสังคม ความรู้สึกและคุณค่าของผลกรรม ร่วมกันทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมได้สูงกว่าตัวแปรเจตคติและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง

สำหรับงานศึกษาเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในประเทศไทย ปรากฏว่า ดร.นิยม ปุราคำ เลขาธิการสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ศึกษาไว้มากเป็นพิเศษ แต่มิได้ใช้รูปแบบตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของฟิชไบน์และไอเซนเป็นแนวในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผล แต่กระนั้นก็ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจไม่น้อยดังรายละเอียดต่อไปนี้

เดือนสิงหาคม 2528 ดร.นิยม ปุราคำ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2528 ก) ได้สรุปผลการสำรวจและวิจัยประชามติของประชาชนชาวจังหวัดนครราชสีมา และการพยากรณ์ผลการเลือกตั้งซ่อมในวันที่ 18 สิงหาคม 2528 จังหวัดนครราชสีมา พบว่าประมาณการผู้จะไปใช้สิทธิ์ร้อยละ 48.6 และพบว่าอำเภอขนาดใหญ่ใช้สิทธิ์ไม่มาก เช่น อำเภอเมือง อำเภอปากช่อง อำเภอพิมาย สำหรับเกณฑ์ในการเลือกพบว่ากลุ่มตัวอย่างเลือกโดยคำนึงถึงตัวบุคคลร้อยละ 42 เลือกโดยคำนึงถึงตัวบุคคลและพรรคประกอบกันร้อยละ 23 เลือกโดยคำนึงถึงพรรคเพียงอย่างเดียวร้อยละ 15 และยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนร้อยละ 20 และจากการหยั่งเสียงก่อนการเลือกตั้งประมาณ 1 สัปดาห์ พบว่าผู้สมัครหมายเลข 1 จากพรรคชาติไทยจะได้คะแนนรวมเป็นอันดับ 1 ผู้สมัครหมายเลข 2 จากพรรคประชาธิปัตย์จะได้คะแนนรวมเป็นอันดับ 2 และผู้สมัครหมายเลข 3 จากพรรคสยามประชาธิปไตยจะได้คะแนนรวมเป็นอันดับ 3 ซึ่งผลการเลือกตั้งเป็นไปตามที่ทำนายไว้

เดือนตุลาคม 2528 ดร.นิยม ปุราคำ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2528 ข) ได้สรุปผลการสำรวจในการเลือกตั้งซ่อมเขตเลือกตั้งที่ 2 กทม. ในวันที่ 19 ตุลาคม 2528 โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 3,200 คน พบว่าจะมีผู้ไปใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียงประมาณร้อยละ 35.6 ทั้งนี้

อัตราการใช้สิทธิ์อาจแปรปรวนอยู่ระหว่างร้อยละ 32.5 ถึงร้อยละ 38.7 แล้วแต่สภาพดินฟ้าอากาศในวันเลือกตั้งจะเอื้ออำนวยแค่ไหนเพียงไร และพบว่าหลักเกณฑ์ในการพิจารณาการเลือกนั้น กลุ่มตัวอย่างจะคำนึงถึงพรรคการเมืองที่ผู้สมัครสังกัดร้อยละ 24.7 ที่จะเลือกโดยคำนึงถึงตัวบุคคลเพียงอย่างเดียวร้อยละ 22.9 พิจารณาตัวบุคคลประกอบพรรคที่สังกัดร้อยละ 37.8 และไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนร้อยละ 14.6

และในเดือนธันวาคม ดร.นิยม ปุราคำ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2528 ค) ได้สรุปผลการสำรวจทัศนคติและความสนใจของประชาชนต่อการเลือกตั้งซ่อม ส.ส.กรุงเทพมหานครเขตเลือกตั้งที่ 1 ในวันที่ 26 ธันวาคม 2528 โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 4,200 คน ก่อนการเลือกตั้ง 11 วัน พบว่าจะมีผู้ไปใช้สิทธิ์ประมาณร้อยละ 29.3 ซึ่งเป็นร้อยละที่น้อยกว่าครั้งก่อน ๆ ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างให้เหตุผลว่าต้องจัดการธุรกิจให้ทันก่อนสิ้นปี และต้องจัดเตรียมงานเมื่อใกล้ปีใหม่ ส่วนหลักเกณฑ์ในการพิจารณาการเลือกพบว่ากลุ่มตัวอย่างคำนึงถึงชื่อเสียงและนโยบายของพรรคเป็นสำคัญร้อยละ 43.9 คำนึงถึงตัวบุคคลผู้สมัครร้อยละ 29.5 ให้ความสำคัญต่อหัวหน้าพรรคร้อยละ 16.0 และเลือกโดยไม่มีเกณฑ์ที่แน่นอนร้อยละ 10.6

ในเดือนมิถุนายน 2529 ดร.นิยม ปุราคำ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2529 ง) ได้สรุปผลการสำรวจในการเลือกตั้งทั่วไป 27 กรกฎาคม 2529 รอบแรกวันที่ 24-30 มิถุนายน 2529 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศ จำนวน 45,000 คน พบว่าร้อยละ 55.60 มีแนวโน้มจะไปใช้สิทธิ์ และพบว่าเกณฑ์พิจารณาในการเลือกของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 44.4 เลือกตัวบุคคล ร้อยละ 26.4 พิจารณาพรรคประกอบบุคคล ร้อยละ 19.3 พิจารณาพรรคของผู้สมัคร และร้อยละ 9.9 ไม่มีหลักเกณฑ์พิจารณาเด่นชัด

จากผลการสำรวจประชามติต่อการเลือกตั้งดังกล่าว พบว่าหลักเกณฑ์ที่กลุ่มตัวอย่างใช้ในการจะเลือกผู้แทนนั้นสำหรับการเลือกตั้งในต่างจังหวัด (นครราชสีมา) หลักเกณฑ์ที่ให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกคือตัวบุคคลผู้สมัคร (42 %) อันดับรองคือพิจารณาตัวบุคคลประกอบนโยบายพรรค (23 %) ในขณะที่การเลือกตั้งในกรุงเทพมหานครทั้ง 2 ครั้ง กลุ่มตัวอย่างจะพิจารณาบุคคลผู้สมัครประกอบนโยบายพรรคเป็นอันดับหนึ่ง (37.8%, 43.9%) และคำนึงถึงตัวบุคคลผู้สมัคร

เป็นรองลงไป (22.9%, 29.5%) ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากประสบการณ์ทางด้านการศึกษาของผู้ใช้สิทธิ์ ซึ่งในเขตเมืองใหญ่ที่เจริญแล้ว (กรุงเทพมหานคร) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบพรรคการเมืองกับการปกครองมากกว่าผู้ใช้สิทธิ์ในต่างจังหวัด ซึ่งนิยมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือบทบาททางสังคมของผู้สมัคร ดังนั้นผู้ศึกษาจึงตั้งข้อสมมติฐานข้อที่ 7 ว่าหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกตั้งซ่อม ส.ส. เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดขอนแก่นในวันที่ 28 ธันวาคม 2529 ของผู้นำท้องถิ่น จะใช้เกณฑ์พิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัครเป็นร้อยละสูงกว่าเกณฑ์พิจารณาอื่น ๆ

<u>วัตถุประสงค์</u>

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ทั่วไปเพื่อศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของครูและผู้นำท้องถิ่น ในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดขอนแก่น ในวันที่ 28 ธันวาคม 2529 โดยเปรียบเทียบตัวแปรในรูปแบบการทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมและพฤติกรรมของฟิชไบน์กับรูปแบบของทรัยแอนดิส ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เฉพาะในการศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสามารถของตัวแปรต่าง ๆ ในรูปแบบของฟิชไบน์กับรูปแบบของทรัยแอนดิส ในการทำนายพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของครูและผู้นำท้องถิ่น ในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อศึกษาความสามารถของตัวแปรต่าง ๆ ในรูปแบบของฟิชไบน์กับรูปแบบของทรัยแอนดิส ในการทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของครูและผู้นำท้องถิ่น ในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดขอนแก่น

3. เพื่อศึกษาความเชื่อที่มีต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของครูและผู้นำท้องถิ่น ในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดขอนแก่น

4. เพื่อศึกษากลุ่มบุคคลทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของครูและผู้นำท้องถิ่นในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดขอนแก่น

5. เพื่อศึกษา เจตคติต่อตัวแปรการ เลือกตั้งในการทำนาย เจตนา เชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมการลงคะแนน เสียง เลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของครูและผู้นำท้องถิ่นใน เขต เลือกตั้งที่ 1 จังหวัดขอนแก่น

6. เพื่อศึกษา เกณฑ์สำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจลงคะแนน เสียง เลือกผู้สมัคร เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของครูและผู้นำท้องถิ่นใน เขต เลือกตั้งที่ 1

<u>สมมติฐานในการวิจัย</u>

1. ตัวแปรที่ทำนายพฤติกรรมการลงคะแนน เสียง เลือกผู้สมัคร เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของครูและผู้นำท้องถิ่นในรูปแบบของฟิชไบน์สามารถทำนายพฤติกรรมได้สูงกว่าตัวแปรที่ทำนายพฤติกรรมในรูปแบบของทรัยแอนดิส

2. เจตนาการ เลือกผู้สมัครสามารถทำนายพฤติกรรมการลงคะแนน เสียง เลือกผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของครูและผู้นำท้องถิ่นได้อย่างมีนัยสำคัญ

3. ตัวแปรความรู้สึก คุณค่าของผลกรรมและปัจจัยทางสังคมในรูปแบบของทรัยแอนดิสร่วมกันทำนาย เจตนาการ เลือกผู้สมัคร เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของครูและผู้นำท้องถิ่นได้สูงกว่าตัวแปร เจตคติต่อการ เลือกผู้สมัครร่วมกับการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในรูปแบบของฟิชไบน์

4. เจตคติต่อการ เลือกผู้สมัครและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง สามารถทำนาย เจตนาการ เลือกผู้สมัครของครูและผู้นำท้องถิ่นได้อย่างมีนัยสำคัญ

5. เจตคติต่อการ เลือกผู้สมัคร ผลรวมของผลคูณระหว่างความ เชื่อ เกี่ยวกับผลกรรมของการกระทำกับการประ เมินผลกรรม และผลรวมของผลคูณระหว่างความ เชื่อ เกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิงกับแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงของครูและผู้นำท้องถิ่น มีความแตกต่างกันในกลุ่มที่ เลือกและไม่ เลือกผู้สมัครอย่างมีนัยสำคัญ

6. เจตคติต่อการ เลือกผู้สมัครสามารถทำนาย เจตนาการ เลือกผู้สมัครได้สูงกว่าเจตคติต่อพรรคการ เมืองของผู้สมัครและ เจตคติต่อหัวหน้าพรรคการ เมืองของผู้สมัคร

7. หลัก เกณฑ์ในการพิจารณา เลือกผู้สมัครของครูและผู้นำท้องถิ่น ใช้ เกณฑ์พิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัคร เป็นร้อยละสูงกว่า เกณฑ์พิจารณาอื่น ๆ

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นครูระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ครูระดับประถมศึกษา สังกัดสปจ.ขอนแก่น และผู้นำท้องถิ่นในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดขอนแก่น

2. ตัวแปรในการศึกษา

2.1 ตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ทำนายเจตนาการเลือกผู้สมัครแต่ละหมายเลข

ก) ตัวแปรทำนายในรูปแบบของฟิชไบน์ ได้แก่

(1) เจตคติทางตรงต่อการลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครแต่ละหมายเลข

(2) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทางตรงต่อการลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครแต่ละหมายเลข

ข) ตัวแปรทำนายในรูปแบบของทรัยแอนดิส ได้แก่

(1) ความรู้สึกต่อการลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครแต่ละหมายเลข

(2) คุณค่าของผลกรรมการกระทำต่อการลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครแต่ละหมายเลข

(3) ปัจจัยทางสังคมต่อการลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครแต่ละหมายเลข

ค) ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ เจตนาต่อการลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครแต่ละหมายเลข

2.2 ตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ทำนายพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง

ก) ตัวแปรทำนายในรูปแบบของฟิชไบน์ คือ เจตนาต่อการลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครแต่ละหมายเลข

ข) ตัวแปรทำนายในรูปแบบของทรัยแอนดิส ได้แก่

(1) เจตนาการเลือกผู้สมัครแต่ละหมายเลข และนิสัยต่อการเลือกผู้สมัคร

(2) เจตนาการเลือกผู้สมัครแต่ละหมายเลขคูณด้วยความเด่นตัวทางสรีระและความเอื้ออำนวยของสถานการณ์ กับนิสัยต่อการเลือกผู้สมัครคูณด้วยความเด่นตัวทางสรีระและความเอื้ออำนวยของสถานการณ์

2.3 การศึกษาความแตกต่างค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม

ก) ตัวแปรอิสระ ได้แก่

(1) กลุ่มที่เลือกผู้สมัครหมายเลข 1 หมายเลข 2 และหมายเลข 3

(2) กลุ่มครูมัธยมศึกษา กลุ่มครูประถมศึกษา กลุ่มผู้นำท้องถิ่น

ข) ตัวแปรตามได้แก่

(1) เจตคติแตกต่างทางตรง

(2) เจตคติแตกต่างทางอ้อม

(3) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงแตกต่างทางอ้อม

(4) เจตคติต่อการเลือกตั้งรายข้อ

(5) บทบาทต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

2.4 การศึกษาความแตกต่างของร้อยละระหว่างกลุ่ม

ก) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ประเภทกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม

ข) ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยรายข้อ

<u>คำจำกัดความ</u>

1. ครู หมายถึง ครูระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น และครูระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่สอนและมีสิทธิ์ลงคะแนนเสียงในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดขอนแก่น

2. ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำองค์กรพัฒนาท้องถิ่น และสมาชิกสภาตำบลอื่น ๆ ไม่รวมครูที่มีสิทธิ์ลงคะแนนเสียงในเขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดขอนแก่น

3. ผู้สมัคร หมายถึง ผู้สมัครรับการเลือกตั้งซ่อมเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดขอนแก่น ในวันที่ 28 ธันวาคม 2529 ได้แก่

ผู้สมัครหมายเลข 1 นางสุภัทรา สมใจวงศ์ พรรคกิจประชาคม

ผู้สมัครหมายเลข 2 นายประสม ประคุณศึกษาพันธ์ พรรคราษฎร

ผู้สมัครหมายเลข 3 นายอดิศร เพียงเกษ พรรคแรงงานประชาธิปไตย

4. เขตเลือกตั้งที่ 1 ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอมัญจาคีรี อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น

5. พฤติกรรม หมายถึง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของครูและผู้นำท้องถิ่นในเขตเลือกตั้งที่จังหวัดขอนแก่น ในวันที่ 28 ธันวาคม 2529

6. เจตนาเชิงพฤติกรรม หมายถึง คะแนนเจตนาของครูและผู้นำท้องถิ่นในการลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครแต่ละหมายเลข ในลักษณะเป็นไปได้-เป็นไปไม่ได้ 7 ช่วงมาตร

7. เจตคติต่อการลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัคร หมายถึง การประเมินความรู้สึกตามมาตรที่กำหนดให้ของกลุ่มตัวอย่างที่มีในทางที่เห็นด้วยหรือคัดค้านต่อการกระทำนั้น ซึ่งมีวิธีวัด 2 วิธีตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลคือ

7.1 การวัดเจตคติทางตรงต่อพฤติกรรมด้วยการประเมินความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่างต่อพฤติกรรมนั้น ๆ ในลักษณะของความชอบ-ไม่ชอบ หรือดี-เลว จากมาตรจำแนกความหมาย

7.2 การวัดเจตคติทางอ้อมต่อพฤติกรรม ด้วยการหาผลคูณระหว่างความหนักแน่นของความเชื่อเด่นชัดเกี่ยวกับการกระทำ (b_i) กับการประเมินผลกรรม (e_i) โดยที่ผลบวกของผลคูณนี้เป็นคะแนนเจตคติทางอ้อมต่อพฤติกรรม

การหาคะแนนเจตคติต่อการลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครแตกต่างทำโดยนำคะแนนเจตคติต่อการลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครหมายเลข 1 ลบด้วยคะแนนเจตคติต่อการลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครหมายเลข 2 หมายเลข 1 ลบด้วยหมายเลข 3 และหมายเลข 2 ลบด้วยหมายเลข 3 ของผู้ตอบแบบสำรวจแต่ละคน

8. การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง หมายถึง การรับรู้ของบุคคลที่ว่าบุคคลส่วนมากที่มีความสำคัญต่อผู้ตอบแบบสำรวจคิดว่าเขาควรกระทำพฤติกรรมนี้หรือไม่มากน้อยเพียงใด ซึ่งมีวิธีวัด 2 วิธีตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลคือ

8.1 การวัดกลุ่มอ้างอิงทางตรง ด้วยการประเมินความเชื่อของบุคคลที่มีต่อความคิดของบุคคลมากที่มีความสำคัญต่อเขาว่าควรหรือไม่ควรกระทำพฤติกรรมนั้น

8.2 การวัดกลุ่มอ้างอิงทางอ้อม ด้วยการหาผลคูณระหว่างคะแนนความหนักแน่นของความเชื่อเด่นชัดเกี่ยวกับความคิดของกลุ่มอ้างอิงที่มีความสำคัญต่อเขาว่าควรหรือไม่ควรกระทำพฤติกรรมนั้น (NB_i) กับคะแนนจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (MC_i) โดยที่ผลบวกของผลคูณนี้เป็นคะแนนการวัดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงทางอ้อม

การหาคะแนนการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงแตกต่างทางอ้อมทำโดยนำคะแนนการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อการเลือกผู้สมัครหมายเลข 1 ลบด้วยคะแนนการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อการเลือกผู้สมัครหมายเลข 2 คะแนนการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อการเลือกผู้สมัครหมายเลข 1 ลบด้วยคะแนนการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อผู้สมัครหมายเลข 3 คะแนนการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อผู้สมัครหมายเลข 2 ลบคะแนนการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงหมายเลข 3

9. นิสัย หมายถึง พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครในอดีตวัดโดยให้กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบว่าเคยหรือไม่เคยเลือกผู้สมัครหมายเลข 1 และผู้สมัครหมายเลข 2

10. ความเอื้ออำนวยของสถานการณ์ หมายถึง ระดับความสะดวก-ยากลำบากในการไปลงคะแนนเสียง ณ ที่หน่วยเลือกตั้ง วัดโดยให้ประเมินช่วงความลำบาก-สะดวก 7 ช่วง

11. ความตื่นตัวทางสรีระ หมายถึง ความพร้อมของอินทรีย์ที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นของผู้ตอบแบบสำรวจแต่ละคน วัดโดยให้ประเมินช่วงความพร้อม-ไม่พร้อม 7 ช่วง

12. ปัจจัยทางสังคม หมายถึง ผลรวมของคะแนนปทัสถาน คะแนนบทบาท คะแนนอัตมโนทัศน์ และคะแนนข้อตกลงระหว่างบุคคลที่มีต่อการกระทำพฤติกรรมนั้น โดยมีวิธีวัดตัวแปรย่อย ๆ ดังนี้

12.1 ปทัสถาน ได้จากคะแนนความเชื่อที่มีต่อกลุ่มอ้างอิงทางสังคม ในที่นี้ใช้คะแนนความเชื่อที่มีต่อกลุ่มอ้างอิงเด่นชัด เป็นคะแนนปทัสถานด้วย

12.2 บทบาท ได้จากการประเมินบทบาทของกลุ่มตัวอย่างต่อการกระทำพฤติกรรมนั้นว่าควรหรือไม่ควรกระทำ เป็นตัวเลือก 2 ตัวเลือก

12.3 อัตมโนทัศน์ ได้จากการประเมินลักษณะของผู้ตอบแบบสำรวจว่าตนเป็นบุคคลที่มีความเหมาะสมในการกระทำพฤติกรรมนั้นว่าใช่หรือไม่ใช่

12.4 ข้อตกลงระหว่างบุคคล วัดการสัญญาระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผู้สมัครในการกระทำพฤติกรรมนั้นว่าใช่หรือไม่ใช่

13. ความรู้สึก (Affect) เป็นการประเมินความรู้สึกของบุคคลต่อการกระทำพฤติกรรมนั้นหรือเป้าหมาย ในที่นี้ใช้คะแนนเจตคติทางตรงเป็นคะแนนความรู้สึกด้วย

14. คุณค่าของผลกรรมของการกระทำ หมายถึงคะแนนจากผลบวกของผลคูณระหว่างคะแนนการรับรู้ผลกรรมของการกระทำ (Pc_i) ซึ่งวัดได้จากคะแนนความเชื่อเกี่ยวกับผลกรรมของการกระทำ (b_i) กับคะแนนความรู้สึกต่อผลกรรมของการกระทำ (Vc_i) ซึ่งวัดได้จากคะแนนการประเมินผลการกระทำ (e_i)

15. เจตคติต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หมายถึง คะแนนประเมินความรู้สึกของบุคคลต่อการเลือกตั้งในทางที่ชอบ-ไม่ชอบ หรือดี-เลว จากมาตรวัดจำแนกความหมายประเมินค่า 7 ช่วง ตามจำนวนมาตรที่กำหนดให้

16. เจตคติต่อพรรคการเมือง หมายถึง คะแนนประเมินความรู้สึกของบุคคลต่อพรรคการเมืองของผู้สมัครหมายเลข 1 และหมายเลข 2 ในทางที่ชอบ-ไม่ชอบ หรือดี-เลว จากมาตรวัดจำแนกความหมาย ประเมินค่า 7 ช่วง ตามจำนวนมาตรที่กำหนดให้

17. เจตคติต่อหัวหน้าพรรคการเมือง หมายถึง คะแนนประเมินความรู้สึกของบุคคลต่อหัวหน้าพรรคการเมืองในทางที่ชอบ-ไม่ชอบ หรือดี-เลว จากมาตรจำแนกความหมาย ประเมินค่า 7 ช่วงตามจำนวนมาตรที่กำหนดให้

<u>ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้</u>

1. ช่วยให้ทราบว่ารูปแบบใดที่มีประสิทธิภาพในการทำนายพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังคมไทย

2. ช่วยให้ทราบว่าเจตคติ กลุ่มอ้างอิง ปัจจัยทางสังคมมีอิทธิพลมากน้อยเพียงใดต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

3. ช่วยให้ทราบว่า เจตนาเชิงพฤติกรรม นิสัย มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมการเลือกตั้งมากน้อยเพียงใด

4. ช่วยให้ทราบว่าความเชื่อใด กลุ่มอ้างอิงใด ที่มีอิทธิพลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมการเลือกตั้งบ้าง

5. ช่วยให้ทราบว่าครูและผู้นำท้องถิ่นมีความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยอย่างไร มีเจตคติต่อการเลือกตั้งอย่างไร และมีบทบาทต่อการเลือกตั้งอย่างไร แตกต่างกันหรือไม่

6. ช่วยให้ทราบหลักเกณฑ์สำคัญในการพิจารณาเลือกผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของครูและผู้นำท้องถิ่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย